

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

Ewaluacja programu ministra sportu i turystyki

KIBICE RAZEM

dotyczącego poprawy organizacji i bezpieczeństwa
impres sportowych w polsce
poprzez budowę struktur dialogu i współpracy ze środowiskiem kibiców
na lata 2019-2021

Zamawiający:

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

Ministerstwo Sportu i Turystyki
ul. Senatorska 14,
00-082 Warszawa

Wykonawca:

Grupa BST Sp. z o.o.
ul. Mieczyków 12
40-748 Katowice

Spis treści

Cel i zakres badania.....	4
Pytania badawcze	5
Metodologia badania.....	5
Analiza danych zastanych (desk research)	5
Indywidualne wywiady pogłębione (IDI).....	6
Ankiety kwestionariuszowe podczas meczów	7
Opis wyników badania	9
Podstawowe informacje o Programie KIBICE RAZEM.....	9
Mierniki Programu i ich realizacja	13
Rozpoznawalność Programu KIBICE RAZEM.....	18
Atrakcyjność Programu	30
Skuteczność Programu	32
Wsparcie kibiców z niepełnosprawnościami w ramach Programu	35
Współpraca w ramach Programu	36
Bezpieczeństwo na stadionach w świetle wyników badań oraz raportów PZPN.....	41
Zainteresowanie udziałem w Programie	48
Zasadność kontynuacji Programu i postulowane zmiany.....	49
Wnioski i rekomendacje	52
Spis map.....	56
Spis tabel.....	56
Spis wykresów.....	57

Cel i zakres badania

Badanie miało na celu ocenę skuteczności Programu, w tym przede wszystkim ocenę stopnia realizacji jego celów oraz efektywności działań podjętych przez koordynatora centralnego i koordynatorów lokalnych. Ewaluacja stanowi podsumowanie trzech lat realizacji Programu.

Badanie miało określić stopień realizacji poniższych celów Programu:

- Celem strategicznym Programu KIBICE RAZEM jest poprawa organizacji i bezpieczeństwa imprez sportowych poprzez stworzenie stabilnych struktur dialogu i współpracy z kibicami.

Cele szczegółowe Programu:

1. aktywizacja środowisk kibicowskich w kierunku działań społecznych i włączenia kibiców w środowisko lokalne;
2. demokratyzacja i profesjonalizacja struktur stowarzyszeń kibicowskich;
3. kształtowanie postaw pozytywnego kibicowania oraz redukcja postaw przemocy i agresji w środowisku kibiców;
4. otwarcie stadionów na nowe grupy społeczne i włączenie do środowiska kibiców grup wykluczonych;
5. aktywizacja kibiców niepełnosprawnych;
6. zmiana wizerunku kibica w opinii publicznej.

Pytania badawcze

Niniejsze badanie zostało przeprowadzone celem uzyskania odpowiedzi na poniższe pytania badawcze:

1. W jakim stopniu zostały wykonane mierniki, o których mowa w punkcie X. *Mierniki do oceny efektywności Programu*? Czy realizacja któregoś miernika rodziła problemy?
2. Jak jest oceniana atrakcyjność Programu przez uczestników wydarzeń organizowanych przez ośrodki?
3. Jak jest oceniana skuteczność Programu przez koordynatorów lokalnych ośrodków i koordynatora centralnego? W jakim stopniu w opinii koordynatorów zostały zrealizowane cele Programu?
4. Czy Program jest rozpoznawalny w środowisku kibicowskim i poza nim (w tym na szczeblu centralnym)? Jaka jest wiedza o Programie wśród kibiców?
5. Czy informacje dotyczące inicjatyw w ramach Programu były obecne (i na jaką skalę) w Internecie?
6. Czy koordynatorzy Programu napotykali trudności podczas realizacji działań? Na ile pandemia COVID-19 wpłynęła na realizację Programu?
7. Czy identyfikuje się zainteresowanych ewentualnym dołączeniem do Programu czy Program osiągnął już nasycenie?
8. Czy odnotowana została poprawa bezpieczeństwa na stadionach (w kontekście raportów PZPN)?
9. Czy uzasadniona jest kontynuacja Programu? Czy Program jest potrzebny? Czy coś należałoby w nim zmienić?

Metodologia badania

W ramach badania analizie poddane zostały zarówno dane wtórne (analiza danych zastanych) oraz dane pierwotne (wywiady pogłębione oraz wywiady kwestionariuszowe). Tym samym Wykonawca zastosował w procesie badawczym ilościowe oraz jakościowe metody badawcze.

Analiza danych zastanych (desk research)

Wykonawca dokonał przeglądu i analizy dokumentów programowych, sprawozdań, wyników ewaluacji wewnętrznej ośrodków oraz wniosków z audytu wewnętrznego, które są w dyspozycji Zamawiającego w zakresie dotyczącym tematyki badania, a także danych publicznie dostępnych, w tym informacji znajdujących się w Internecie, odnoszących się do tematu badania. Analizie poddano następujące źródła:

- Program Ministra Sportu i Turystyki KIBICE RAZEM dotyczący poprawy organizacji i bezpieczeństwa imprez sportowych w Polsce poprzez budowę struktur dialogu i współpracy ze środowiskiem kibiców na lata 2019 – 2021;

- Decyzję nr 46 Ministra Sportu i Turystyki z dnia 21 września 2018 r. w sprawie wprowadzenia „Programu Ministra Sportu i Turystyki KIBICE RAZEM dotyczącego poprawy organizacji i bezpieczeństwa imprez sportowych w Polsce poprzez budowę struktur dialogu i współpracy ze środowiskiem kibiców na lata 2019 – 2021”;
- Ogłoszenie konkursu Program KIBICE RAZEM na lata 2019-2021 z 2 stycznia 2019 r.;
- Ofertę PZPN w zakresie realizacji Programu Kibice Razem na lata 2019-2021;
- Ofertę realizacji Programu KR w 2020 r.;
- Ofertę realizacji Programu KR w 2021 r.;
- Sprawozdania częściowe z realizacji Programu w latach 2019-2021;
- Sprawozdania końcowe z realizacji Programu w latach 2019-2021;
- Raport koordynacyjny z realizacji Programu w 2019 i 2020 roku;
- Kibice Razem – Sprawozdanie z audytu wewnętrznego MSiT;
- Prezentację multimedialną dot. działalności Federacji Kibiców Niepełnosprawnych;
- Dane dostępne na stronie <https://kibice-razem.pl/>;
- Dane dostępne na stronie <https://pzpn.pl/federacja/dokumenty>;
- Inne informacje ogólnodostępne na temat programu i inicjatyw podejmowanych w ramach programu, dostępne w Internecie.

Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)

Wykonawca w ramach badania zrealizował łącznie 27 wywiadów pogłębionych w formule online, zgodnie z poniższym rozkładem próby:

- IDI z koordynatorem centralnym (1 wywiad),
- IDI z koordynatorami lokalnymi (15 wywiadów),
- IDI z przedstawicielami środowiska kibicowskiego (5 wywiadów),
- IDI z przedstawicielami JST zajmującymi się Programem w gminach (5 wywiadów),
- IDI z przedstawicielami Federacji Kibiców Niepełnosprawnych (1 wywiad).

Ankiety kwestionariuszowe podczas meczów

Wywiady kwestionariuszowe adresowane były do kibiców klubów Ekstraklasy i I Ligi. Ankiety rozdawano pod stadionami (przed rozpoczęciem bądź po zakończeniu danego meczu), a miejsca realizacji badania uzgodnione zostały z Zamawiającym.

Łącznie zrealizowano 520 ankiet wśród kibiców 10 klubów, zgodnie z rozkładem próby przedstawionym w poniższej tabeli.

Tabela 1. Rozkład próby – badanie ilościowe

Klub	Liczba wywiadów
Arka Gdynia	50
GKS Tychy	50
Górnik Zabrze	50
Korona Kielce	55
Lech Poznań	50
Lechia Gdańsk	55
Miedź Legnica	55
Ruch Chorzów	55
Odra Opole	50
Śląsk Wrocław	50

Charakterystyka respondentów

W badaniach ilościowych zrealizowanych w ramach ewaluacji uczestniczyło 520 osób, z czego większość stanowili mężczyźni (71,7%). Kobiety stanowiły natomiast blisko jedną trzecią badanej populacji (28,3%).

Wśród ankietowanych najlichniesze grupy stanowiły osoby w wieku od 25 do 34 lat (30,4%) oraz osoby od 35 do 44 lat (27,5%). Mniejszą część próby reprezentowały osoby w przedziałach wiekowych: od 45 do 54 lat (18,3%) oraz od 18 do 24 lat (14,6%). Osoby w wieku co najmniej 55 lat stanowiły 9,2% uczestników badania.

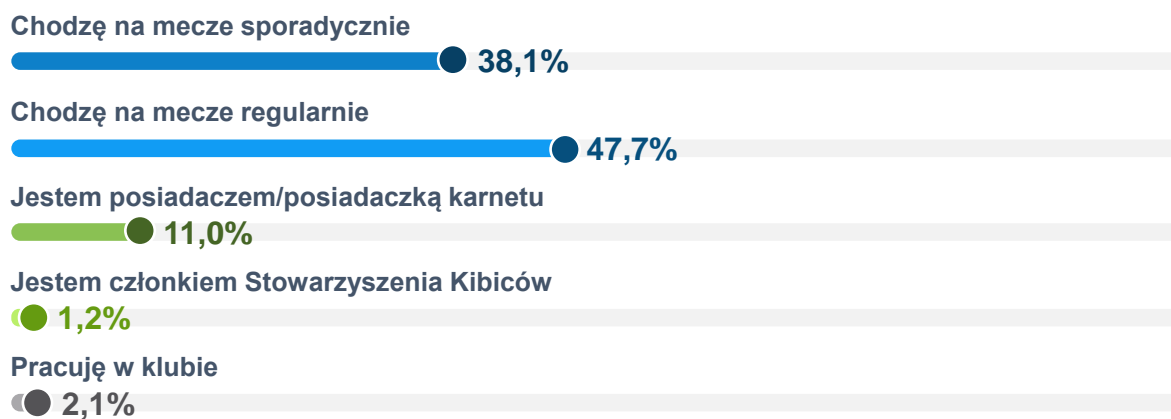
Wykres 1. Charakterystyka respondentów – płeć i wiek

Źródło: opracowanie własne

Blisko połowa (47,7%) respondentów to osoby, które regularnie uczęszczają na mecze. Nieco mniejszy odsetek (38,1%) uczestników badania to natomiast osoby sporadycznie chodzące na mecze. Co dziewiąty (11,0%) ankietowany to posiadacz karnetu, podczas gdy grupy pracowników klubu (2,1%) oraz członków stowarzyszeń kibiców (1,2%) uczestniczących w badaniu były znacznie mniej liczne.

Wykres 2. Charakterystyka respondentów – powiązanie z klubem

Źródło: opracowanie własne

Opis wyników badania

Podstawowe informacje o Programie KIBICE RAZEM

Program KIBICE RAZEM to realizowany od 2010 roku projekt współpracy organów państwa ze środowiskiem kibiców w Polsce – został on zainicjowany w kontekście przygotowań Polski do UEFA EURO 2012. Program ten ma charakter partnerski – angażuje nie tylko stowarzyszenia kibiców, ale także kluby, związki sportowe i samorządy. Poza przeciwdziałaniem aktom przemocy i dyskryminacji, wyeliminowaniem nieporozumień i sytuacji konfliktowych w relacjach pomiędzy klubami sportowymi, kibicami oraz służbami i organami państwa, realizacja Programu ma posłużyć także zbudowaniu struktur stabilnej i trwałej współpracy z kibicami, wspieraniu ich działań na rzecz środowiska lokalnego oraz stworzeniu kadr reprezentujących środowisko kibicowskie, które zdolne będą do prowadzenia partnerskiego dialogu z instytucjami i służbami państwa, klubami i związkami sportowymi, lokalnymi instytucjami naukowymi, oświatowymi i kultury czy też mediami.

Program KIBICE RAZEM na lata 2019-2021 miał za zadanie kontynuację najlepszych spośród inicjatyw podejmowanych w ubiegłych latach jego realizacji, a także wdrożenie nowych działań na poziomie centralnym i lokalnym. Ta edycja Programu dążyła także do poprawy jego wewnętrznej organizacji oraz współpracy partnerów.

Podstawa prawna

Podstawą prawną Programu jest art. 12a. *ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1160 oraz z 2018 r. poz. 138 i 310)*, natomiast jego finansowanie przez Ministerstwo Sportu i Turystyki odbywa się w drodze otwartego konkursu ofert na zasadach określonych w *ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2018 r. poz. 450, z późn. zm.)*. Ewaluowana edycja Programu, tj. edycja przypadająca na okres 2019-2021, została wprowadzona *Decyzją nr 46 Ministra Sportu i Turystyki z dnia 21 września 2018 r.*

Cele Programu

Celem strategicznym określonym dla Programu KIBICE RAZEM na lata 2019-2021 była poprawa organizacji i bezpieczeństwa imprez sportowych poprzez stworzenie stabilnych struktur dialogu i współpracy z kibicami. Dla Programu określono następujące cele szczegółowe:

1. Aktywizacja środowisk kibicowskich w kierunku działań społecznych i włączenia kibiców w środowisko lokalne;
2. Demokratyzacja i profesjonalizacja struktur stowarzyszeń kibicowskich;
3. Kształtowanie postaw pozytywnego kibicowania oraz redukcja postaw przemocy i agresji w środowisku kibiców;
4. Otwarcie stadionów na nowe grupy społeczne i włączenia do środowiska kibiców grup wykluczonych;
5. Aktywizacja kibiców niepełnosprawnych;
6. Zmiana wizerunku kibica w opinii publicznej;

Celami operacyjnymi Programu KIBICE RAZEM na lata 2019-2021 były natomiast:

1. Stabilizacja i instytucjonalizacja współpracy ośrodków lokalnych z jednostkami samorządu terytorialnego oraz pozyskanie nowych partnerów dla projektu;
2. Zapewnienie stabilnego modelu finansowania z udziałem MSiT, koordynatora centralnego oraz samorządów lokalnych oraz poszukiwanie nowych źródeł finansowania działań;
3. Poprawa jakości zarządzania Programem na poziomie centralnym;
4. Poprawa jakości zarządzania ośrodkiem dla kibiców na poziomie lokalnym;
5. Otwarcie nowych ośrodków i rozszerzenie projektu na kolejne grupy kibiców;
6. Wzmocnienie działań promocyjnych i komunikacji z mediami w celu upowszechniania wiedzy o Programie i budowania pozytywnego wizerunku kibica;
7. Wymiana doświadczeń na polu międzynarodowym – promocja Programu za granicą i pozyskiwanie dobrych praktyk;
8. Wsparcie środowiska kibiców niepełnosprawnych;

Konkurs i oferta realizacji Programu

Otwarty konkurs ofert na realizację zadania publicznego pn. „Programu Ministra Sportu i Turystyki KIBICE RAZEM dotyczący poprawy organizacji i bezpieczeństwa imprez sportowych w Polsce poprzez budowę struktur dialogu i współpracy ze środowiskiem kibiców na lata 2019-2021 r.” został ogłoszony przez Ministra Sportu i Turystyki w dniu 2 stycznia 2019 roku.

W odpowiedzi na ogłoszenie o otwartym konkursie ofert na realizację Programu KIBICE RAZEM na lata 2019-2021, do Ministerstwa wpłynęła tylko jedna oferta, złożona w dniu 23.01.2019 roku przez Polski Związek Piłki Nożnej.

Oferta PZPN została złożona zgodnie ze wszystkimi wymogami, zarówno pod względem formalnym, jak i merytorycznym. W oparciu o wyniki oceny formalnej i merytorycznej oferty przez powołaną w tym celu Komisję, Minister Sportu i Turystyki podjął decyzję o przyznaniu Polskiemu Związkowi Piłki Nożnej dotacji na realizację Programu. Tym samym PZPN został koordynatorem centralnym Programu KIBICE RAZEM na lata 2019-2021.

Realizatorzy Programu

Realizatorami Programu w okresie 2019-2021 byli: jego właściciel (Ministerstwo Sportu i Turystyki), koordynator centralny (beneficjent otwartego konkursu ofert – PZPN) oraz koordynatorzy lokalnych ośrodków dla kibiców (wskazani przez koordynatora centralnego).

Koordynator centralny pośredniczył pomiędzy Ministerstwem Sportu i Turystyki, a ośrodkami lokalnymi, a ponadto reprezentował on ośrodki lokalne na poziomie centralnym. Do jego obowiązków należało także m.in.: pozyskiwanie stowarzyszeń kibiców i jednostek samorządu terytorialnego do udziału w Programie, wspieranie procesu powstawania lokalnych ośrodków, organizacja szkoleń i spotkań roboczych dla koordynatorów lokalnych, nawiązywanie kontaktów z placówkami naukowymi i partnerami zagranicznymi, koordynacja inicjatyw ponadregionalnych i międzynarodowych oraz promocja Programu na szczeblu centralnym.

Koordynator lokalnego ośrodka dla kibiców wskazywany był przez koordynatora centralnego, przy czym był osobą wywodzącą się ze stowarzyszenia kibiców lub innej lokalnej organizacji

pozarządowej i działającą między kibicami a klubami. Do jego zakresu obowiązków należało: pozyskanie wsparcia finansowego (np. z samorządu lokalnego), wybór i przystosowanie lokalu na potrzeby ośrodka, realizacja harmonogramu działań ośrodka, współpraca z organizacjami rządowymi, stowarzyszeniami kibiców, klubami sportowymi, urzędami i instytucjami oraz wolontariuszami, a także promocja Programu na szczeblu lokalnym.

Koordynatorzy – centralny i lokalni – realizowali następujące zadania w Programie:

1. Zapewnienie stabilnego modelu finansowania na poziomie lokalnym i centralnym;
2. Intensyfikacja współpracy ośrodków z samorządem i społecznością lokalną;
3. Opracowanie standardów jakości dla ośrodków lokalnych;
4. Poprawa jakości zarządzania projektem na poziomie centralnym;
5. Podniesienie standardów zarządzania ośrodkiem dla kibiców na poziomie lokalnym;
6. Promocja Programu;
7. Promocja Programu na arenie międzynarodowej;
8. Aktywizacja środowiska kibiców niepełnosprawnych;

Ośrodki lokalne

Tworzone w ramach Programu KIBICE RAZEM ośrodki lokalne stanowią jego podstawowe podmioty organizacyjne. Ośrodki lokalne stanowią miejsca spotkań kibiców i prowadzone są przez lokalnych koordynatorów. W okresie od 2010 roku systematycznie powstawały nowe ośrodki w różnych miastach Polski. W dniu zakończenia realizacji ewaluowanej edycji Programu (tj. 31.12.2021 r.) funkcjonowało 18 takich ośrodków, zlokalizowanych w: Bełchatowie, Białymstoku, Chorzowie, Gdańsku, Gdyni, Kielcach, Legnicy, Lublinie, Mielcu, Nowym Sączu, Opolu, Poznaniu, Stalowej Woli, Szczecinie, Tychach, Warszawie, Wrocławiu, Zabrze.

Mapa 1. Lokalizacja ośrodków lokalnych KIBICE RAZEM (stan na dzień 31.12.2021 r.)

Źródło: opracowanie własne

Adresaci Programu

Odbiorcami Programu byli przede wszystkim kibice klubów piłkarskich. Niemniej jednak Program oddziaływał także na następujące grupy odbiorców: władze samorządowe, społeczność lokalną, lokalne instytucje (np. szkoły, szpitale, domy dziecka, domy opieki społecznej itp.), kibiców z niepełnosprawnościami oraz korzystające z oferty ośrodków programu dzieci, młodzież i rodziny.

Wyniki audytu wewnętrznego w Ministerstwie

W okresie 22.02-31.05.2021 r. w Ministerstwie przeprowadzono audyt wewnętrzny dot. Programu KIBICE RAZEM. Działania realizowane przez Ministerstwo w ramach programu Kibice Razem, mimo stwierdzonych niewielkich nieprawidłowości, zostały w ramach audytu ocenione pozytywnie. W sprawozdaniu z audytu wskazano, że o sukcesie Programu zdecydowały następujące atuty:

- precyzyjnie określone cele (w tym zarówno cel strategiczny, jak i cele operacyjne);

- określone w założeniach programowych mierniki oraz szczegółowo opisane role każdego z podmiotów zaangażowanych w realizację Programu (właściciela i koordynatorów);
- wielostopniowa szczegółowa weryfikacja oferty na realizację Programu składanej przez beneficjenta;
- trzyletni cykl realizacji Programu gwarantujący stabilność jego realizacji;
- koordynacja Programu pełniona przez wyspecjalizowanego, wiarygodnego partnera o solidnych źródłach finansowania, rozbudowanej strukturze organizacyjnej i profesjonalnej kadrze (PZPN);

Badanie audytowe zaleciło następujące działania usprawniające, które powinny zostać podjęte w kolejnej edycji programu:

- wprowadzenie, przy dokonywaniu oceny oferty na realizację zadania z zakresu programu Kibice Razem, minimum punktowego, poniżej którego oferta nie będzie rozpatrywana z uwagi na jej niską wartość merytoryczną.
- wzmocnienie nadzoru komórki merytorycznej odpowiedzialnej za realizację programu Kibice Razem, poprzez wizyty monitorujące w ośrodkach. Rozważenie przeprowadzenia, w bieżącym roku, ewaluacji programu.
- wprowadzenie, do dokumentacji rozliczeniowej Programu, rozliczenia finansowego kosztów pośrednich.

W odniesieniu do ostatniej z tych rekomendacji należy zauważyć, że beneficjent, czyli PZPN zrezygnował z ponoszenia kosztów pośrednich w ramach Programu.

Mierniki Programu i ich realizacja

W ramach Programu KIBICE RAZEM przyjęto zestaw mierników służących do określenia stopnia realizacji jego celów oraz oceny efektywności jego realizacji przez koordynatorów w okresie od 2019 do 2021 roku. Dla mierników określono wartości docelowe na dany rok realizacji Programu.

Stopień realizacji mierników

Stopień realizacji mierników Programu KIBICE RAZEM w latach 2019-2021 był wysoki i najczęściej przekraczał 100%, co oznacza, iż uprzednio założone wartości w głównej mierze udało się osiągnąć.

Najwyższe wartości osiągnięto zwłaszcza w przypadku realizacji miernika nr 13, dotyczącego liczby nowych polubień profilów ośrodków lokalnych na Facebooku. Wskaźnik ten w 2020 i 2021 roku udało się zrealizować na poziomie ponad 300%, co oznacza, iż liczba zebranych nowych polubień była trzykrotnie większa niż zakładano. Tak wysoki stopień realizacji miernika może świadczyć o dużym zasięgu informacji o Programie, które zamieszczane są przez ośrodki lokalne na Facebooku. Z kolei im większy będzie zasięg tych informacji, tym większa będzie rozpoznawalność Programu.

Bardzo wysokie wartości udało się zrealizować także w przypadku wskaźnika nr 6 dotyczącego liczby wolontariuszy współpracujących z ośrodkami KIBICE RAZEM. W 2020 roku stopień realizacji tego miernika sięgnął 300% - oznacza to, że ośrodki lokalne podjęły

współpracę z liczbą wolontariuszy trzykrotnie większą od określonej w założeniach. Wartość tego wskaźnika wysoka była także w 2019 oraz 2021 roku i przekraczała wówczas 200%.

Wysokie wyniki osiągnięto także w zakresie realizacji miernika nr 7 dotyczącego liczby imprez sportowych zorganizowanych we współpracy ze stowarzyszeniami kibiców i/lub klubami sportowymi dla min. 80 osób. W latach 2019 i 2021 stopień jego realizacji przekroczył 200%, zatem ośrodki zorganizowały dwa razy więcej wydarzeń, niż zaplanowano – co wydaje się istotnym osiągnięciem z uwagi na panującą od 2020 roku pandemię i obowiązujące wówczas obostrzenia dotyczące zgromadzeń.

Szczegółowe dane dotyczące pozostałych wskaźników zawiera tabela nr 2.

Tabela 2. Stopień realizacji mierników w poszczególnych okresach realizacji Programu KIBICE RAZEM

Nazwa miernika	Stopień realizacji		
	2019	2020	2021
1. Liczba organizacji pozarządowych realizujących projekty we współpracy z lokalnym ośrodkiem KIBICE RAZEM	111%	215%	123%
2. Liczba artykułów w prasie i/lub relacji w telewizji, radio i na portalach internetowych (z wyłączeniem portalu www.kibice-razem.pl) na temat działań lokalnego ośrodka	166%	161%	158%
3. Liczba artykułów zamieszczonych na podstronie internetowej lokalnego ośrodka KIBICE RAZEM	114%	123%	120%
4. Liczba wniosków o dofinansowanie zewnętrzne	106%	103%	122%
5. Liczba umów sponsorskich (w tym umów darowizny) podpisanych przez koordynatorów lokalnego ośrodka lub stowarzyszenie kibiców przy współpracy z lokalnym ośrodkiem	122%	163%	120%
6. Liczba wolontariuszy współpracujących z ośrodkiem KIBICE RAZEM	243%	300%	205%
7. Liczba imprez sportowych zorganizowanych we współpracy ze stowarzyszeniem kibiców i/lub klubem sportowym (z wyłączeniem Młodzieżowego Turnieju Piłkarskiego KIBICE RAZEM) dla min. 80 osób	222%	181%	208%
8. Liczba warsztatów dla kibiców podnoszących ich kompetencje dla co najmniej 10 uczestników	137%	124%	194%
9. Liczba imprez upamiętniających wydarzenia ważne dla kibiców i historii klubu sportowego zorganizowanych we współpracy ze stowarzyszeniem kibiców i/lub z klubem sportowym dla co najmniej 30 uczestników	161%	147%	144%
10. Liczba wyjść i/lub wyjazdów grupowych na wydarzenia sportowe zorganizowanych we współpracy z kibicami	211%	78%	185%
11. Liczba wyjść i/lub wyjazdów grupowych na wydarzenia sportowe zorganizowanych dla kibiców niepełnosprawnych	100%	47%	140%
12. Liczba biuletynów, informatorów lub innych wydawnictw dotyczących np.: działalności ośrodka KIBICE RAZEM,	133%	67%	111%

Nazwa miernika	Stopień realizacji		
	2019	2020	2021
klubu sportowego lub tematyki kibicowskiej wydanych w ilości co najmniej 200 egzemplarzy			
13. Liczba nowych „polubień” profilu ośrodka lokalnego KIBICE RAZEM na portalu Facebook w danym roku	159%	309%	325%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań końcowych z realizacji Programu KIBICE RAZEM za lata 2019, 2020, 2021

Problemy w realizacji mierników

Z badania wynika, iż realizacja części mierników przysparzała koordynatorom problemy. Nie bez znaczenia jest w tym zakresie fakt, że w okresie realizacji ewaluowanej edycji Programu KIBICE RAZEM wystąpiła pandemia COVID-19, która znacznie wpłynęła na stopień realizacji mierników. W związku z pandemią koronawirusa, w Polsce nastąpiło czasowe zawieszenie rozgrywek piłkarskich, a ponadto podjęte zostały decyzje o organizacji imprez sportowych bez udziału publiczności. Stopień realizacji mierników Programu w tych obszarach był więc w 2020 r. znacznie niższy od zamierzonego. Jak podano w sprawozdaniu końcowym z realizacji Programu KIBICE RAZEM za 2020 rok, realizacja założonych planów w zakresie mierników nr 10 i 11 (tj. wyjść grupowych na imprezy sportowe oraz wizyt zorganizowanych grup kibiców niepełnosprawnych) okazała się niemożliwa po wejściu w życie ww. obostrzeń sanitarnych. W okresie objętym sprawozdaniem (2020 r.) stopień realizacji tych mierników osiągnął wartości wynoszące 78% dla miernika nr 10 i 47% dla miernika nr 11 (zob. tabela nr 2).

Problemy w zakresie realizacji miernika nr 11 potwierdzają także wyniki badania jakościowego. Część koordynatorów uczestniczących w wywiadach zgłaszała problemy z jego realizacją, a zgłaszane przez nich trudności wynikały z kilku różnych powodów w zależności od ośrodka. Kilku respondentów wskazało, że na terenie miasta, w którym funkcjonuje ich ośrodek, nie ma obiektu dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Kibice niepełnosprawni nie mogą zatem uczestniczyć w lokalnych wydarzeniach, gdyż stadiony nie spełniają wymogów dostępności (dotyczy to zwłaszcza niższych lig, np. mecze w trzeciej lidze odbywają się na stadionach niedostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami). Taka sama sytuacja pojawia się również w przypadku meczów wyjazdowych – nie wszystkie mecze wyjazdowe odbywają się na obiektach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami, zatem nie zawsze można takie wyjazdy zorganizować. Ośrodki, które zgłaszały takowe problemy, podkreślały jednocześnie, że w ich miastach grupy kibiców z niepełnosprawnościami są liczne i powiększają się, rośnie zainteresowanie kibicowaniem w tych grupach, niemniej jednak problemem jest właśnie brak dostępności obiektów sportowych.

“ Zorganizowanie na mecz w trzeciej lidze na stadiony, które często nie miały nawet sektora gości, które często nie miały nawet toi-toia, to my nie mówimy o sektorach, które są dostosowane do organizowania wyjazdu dla osób, które na przykład poruszają się na wózkach. (...) Mają tyle schodów, są niedostosowane, absolutnie niedostosowane, żeby zabierać osoby z niepełnosprawnościami na taki wyjazd.

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

“ *Największy problem stanowiła ta liczba wyjść i wyjazdów na wydarzenia sportowe organizowane dla osób z niepełnosprawnościami. Ponieważ po prostu nawet nie mamy obiektu takiego. Raz nam się udało przy Ekstraklasie. To był mecz z Cracovią, do Mielca pojechaliśmy, ale tam obiekt był przystosowany.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Kilku koordynatorów lokalnych zwróciło uwagę na fakt, że nie wszędzie funkcjonują grupy kibiców z niepełnosprawnościami. Jeden z badanych podkreślił, iż przy reprezentowanym przez niego ośrodku nie funkcjonuje żaden Klub Kibiców Niepełnosprawnych, a miernik ten notorycznie sprawia im kłopoty – nigdy jeszcze nie został zrealizowany. Inny z kolei wskazał, że osoby z niepełnosprawnością zamieszkujące na obszarze działania ośrodka nie są skłonne do udziału w wydarzeniach i meczach. Co więcej, także organizacje zrzeszające te osoby nie są zainteresowane podjęciem współpracy z ośrodkiem.

“ *Przyznaję szczerze, że (...) mamy największy problem z kibicami z niepełnosprawnością. Bo takowych niestety tutaj nie ma. Nie ma tutaj żadnego KKN. Więc w sytuacji, kiedy musimy zrealizować zadania dla takich kibiców, to tutaj niestety odnotowujemy notorycznie 0.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

W jednym z ośrodków działania nakierowane są na maksymalną integrację kibiców i stawianie wszystkich na równi. Oznacza to, że ośrodek dąży do tego, by nie oddzielać kibiców z niepełnosprawnościami z ogółu tej społeczności. Tym samym organizacja wyjść i wyjazdów dla niepełnosprawnych jest problematyczna, ponieważ wymusza na ośrodku oddzielenie grupy kibiców z niepełnosprawnościami od środowiska kibicowskiego.

“ *Kibice z niepełnosprawnością są traktowani na równi z innymi kibicami i znowu rozdzielenie między jednych a drugich stanowi dla nas nie tyle wyzwanie, co chory pomysł.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Ponadto w 2020 roku nie udało się zrealizować wszystkich założeń miernika nr 12 wyrażającego liczbę wydawnictw dotyczących działalności ośrodka – jego wartość osiągnęła wówczas 67% (zob. tabela nr 2). To również wynika z ograniczeń związanych z pandemią COVID-19, gdyż wydawane przez ośrodki biuletyny były bowiem zazwyczaj kolportowane podczas meczów lub imprez ze znaczną liczbą uczestników, natomiast większość spotkań organizowanych w 2020 roku miała kameralny charakter i produkcja biuletynów dla ich uczestników mijała się z celem.

W wywiadach pogłębionych także potwierdzano, że realizacja miernika nr 12 była problematyczna. Wskazywano, że mało osób korzystało z wydawnictw (były one wyrzucane), gdyż ludzie obecnie preferują krótkie informacje o bardziej wizualnej formie, zamieszczane np. w mediach społecznościowych. Ponadto podkreślono, że publikacja wydawnictw nie sprzyja dbałości o środowisko.

“ *Największy problem mieliśmy z miernikiem dotyczącym wydawnictw wydanych w liczbie co najmniej 200 egzemplarzy, dlatego, że nikt już czegoś takiego nie korzysta, po prostu absolutnie nie.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Z badania jakościowego wynika ponadto, że trudności bardzo często dotyczyły także miernika nr 2 wyrażającego liczbę artykułów w prasie i/lub relacji w telewizji, radio i na portalach internetowych na temat działań lokalnego ośrodka. Mimo iż stopień realizacji

miernika w latach 2019-2021 przekraczał 100% (zob. tabela nr 2), jego osiągnięcie i tak było problematyczne. W wywiadach wskazywano, że problemy dotyczące tego miernika wynikają przede wszystkim z faktu, iż media wolą publikować informacje dotyczące negatywnych zdarzeń. Publikacje w tym zakresie mają więcej odsłon aniżeli informacje o pozytywnych działaniach podejmowanych przez ośrodki. Niejednokrotnie podkreślano, że media nie wyrażają zainteresowania pozytywnym elementem kibicowania – zamiast tego chcą pokazywać negatywne aspekty i brutalność. Kilku respondentów, reprezentujących różne ośrodki, zwróciło uwagę, że szczególnie nieprzychylna jest Gazeta Wyborcza.

“ *Zainteresowanie mediów tym pozytywnym elementem kibicowania, jest zerowe.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem centralnym Programu

“ *Jeżeli chodzi o nas, [media] zawsze wyciągają te wszystkie brudy. Jak były jakieś imprezy, które robiliśmy, na które powinni przyjechać, (...) nagłośnić, to ich nie było. Ale jak ktoś się z kimś pobił (...), to wtedy oni byli.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Należy jednak podkreślić, iż nie we wszystkich ośrodkach miernik dotyczący mediów sprawiał kłopoty. Jeden z respondentów przyznał, że reprezentowany przez niego ośrodek ma dobre relacje z mediami, które zawsze publikują informacje o wydarzeniach i realizowanych działaniach. Nie wszystkie media są zatem nastawione wyłącznie na informacje negatywne.

“ *Gdzieś słyszy w innych miastach, że mają duże problemy z mediami lokalnymi czy też ogólnopolskimi. U nas czegoś takiego nie ma. Jak wyślemy artykuł, żeby coś o nas napisać, pojawia się; jak były akcje z piłkarzami to jakiś dziennikarz się zawsze pojawił.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Pojedyncze trudności odnotowano również w przypadku realizacji mierników nr 5 (dot. liczby umów sponsorskich, w tym umów darowizny, podpisanych przez koordynatorów lokalnego ośrodka lub stowarzyszenie kibiców przy współpracy z lokalnym ośrodkiem) oraz miernika nr 13 (dot. liczby nowych „polubień” profilu ośrodka lokalnego KIBICE RAZEM na portalu Facebook w danym roku). Należy mieć na uwadze, iż oba te wskaźniki w okresie realizacji Programu przekroczyły wartości docelowe (zob. tabela nr 2). W przypadku pierwszego ze wskazanych mierników, jednemu z ośrodków nie udało się podpisać umowy sponsorskiej. Z kolei w przypadku miernika dotyczącego liczby polubień na Facebooku, problematyczny był on w przypadku, gdy profil ośrodka istnieje długo i ma już znaczne zasięgi (docieranie do kolejnych osób jest więc problematyczne).

Inne trudności podczas realizacji działań

Zgłaszane przez respondentów problemy nie ograniczały się tylko do realizacji mierników. Omawiając trudności dotyczące realizacji działań w poprzedniej edycji Programu KIBICE RAZEM, koordynator centralny przyznał, że miał bardzo dużo obowiązków i nie wystarczało mu czasu, by regularnie odwiedzać ośrodki. Przyrost liczby ośrodków z każdą edycją powodował także zwiększenie zakresu obowiązków, w rezultacie czego, aby nie zaniedbywać dotychczasowych zadań, potrzebowałby on wsparcia – współpracownika, drugiego koordynatora centralnego.

Jeden z ośrodków zmagają się z problemem braku właściwego lokum. W obecnej lokalizacji, będącej siedzibą ośrodka, nie ma dobrych warunków (np. niska temperatura, nieszczelność

pomieszczenia). Z deklaracji respondenta wynika, że obecnie trwają poszukiwania nowego lokalu.

“ Dla mnie trudnością jest tylko ośrodek w mieście, żeby te warunki były dobre, żeby po prostu nie ciekło z dachu, żeby nie było zimno - no to jakby jest jedyny problem nasz, ale cały czas szukamy lokalizacji, szukamy innego miejsca, żeby to zmienić.

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Kolejną trudnością w realizacji działań w ramach Programu był brak odpowiedniej infrastruktury, który nie pozwalał efektywnie realizację i utrudniał osiągnięcie zakładanych wartości wskaźników. Należy mieć na uwadze, iż są to okoliczności niezależne od Programu. Jeden z ośrodków funkcjonuje w mieście, w którym dotychczas nie było stadionu dostosowanego do potrzeb kibiców (np. nie było toalet). Ten następnie został wyburzony, co z kolei całkowicie uniemożliwiło rozgrywanie meczy i organizację jakichkolwiek wydarzeń na stadionie. Co istotne, ośrodkowi na mecze wyjazdowe trudno jest przyciągać znaczną liczbę uczestników. Wszystkie problemy ośrodka może rozwiązać otwarcie budowanego obecnie stadionu, gdyż łatwiej będzie realizować działania i osiągać założone wartości wskaźników.

“ Trudno jest przyciągnąć rodziców z dziećmi, gdzie nie mają na stadionie nawet gdzie skorzystać z toalety. (...) Teraz zaczęła się budowa stadionu, [stary] jest wyburzony, zobaczymy jak to się wszystko uda. Ale jednak to są odległości. Co tydzień musimy jeździć. Trudno przyciągnąć te osoby. (...) Liczymy na ten stadion, że to mega ruszy wszystko.

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Należy podkreślić, iż pandemia COVID-19 – mimo iż przyczyniła się do wzmożonej aktywności społecznej środowisk kibicowskich – spowodowała jednocześnie pewne trudności w realizacji działań w ramach Programu. Koordynator centralny wskazał, że w wyniku wystąpienia pandemii oraz związanych z nią obostrzeń, obniżona została wysokość środków dedykowanych lokalnym ośrodkom ze strony samorządów. Co więcej, koordynatorzy lokalni deklarowali, że lockdown spowodował liczne opóźnienia w realizacji działań i organizacji wydarzeń (np. zmniejszono zaplanowaną skalę jubileuszu organizowanego przez jedno ze stowarzyszeń, przesuwano wydarzenia i mecze na późniejsze terminy z uwagi na obostrzenia).

Rozpoznawalność Programu KIBICE RAZEM

Program Kibice Razem jest najważniejszym i najdłużej funkcjonującym projektem współpracy organów państwa ze środowiskiem kibiców w Polsce. Ma on charakter partnerski i angażuje zarówno stowarzyszenia kibiców, jak i kluby oraz związki sportowe oraz samorządy.

Z przeprowadzonych badań wynika, że Program KIBICE RAZEM jest rozpoznawalny – świadomość o nim dostrzega się zwłaszcza w środowiskach kibicowskich, co potwierdzają zarówno wyniki ankietyzacji, jak i deklaracje uczestników wywiadów. Podkreślono jednak, że im niższa liga, tym mniejszy jest poziom świadomości o jego istnieniu.

Badanie jakościowe wśród przedstawicieli środowisk kibicowskich wykazało, że świadomość odnośnie Programu KIBICE RAZEM wśród stowarzyszeń kibiców w nim niezrzeszonych jest wysoka. Wszyscy respondenci deklarowali, że słyszeli o Programie i jego celach. Co więcej, potrafili również wskazać przykłady działań podejmowanych w ramach Programu. Jako źródła informacji wskazywali m.in. informacje pozyskane od koordynatora centralnego czy za

pośrednictwem newslettera Programu KIBICE RAZEM i oficjalnego profilu na portalu Facebook. Część osób dowiadywała się natomiast podczas meczów wyjazdowych, na stadionach klubów w nim zrzeszonych.

Pojawiły się natomiast głosy sugerujące, że pozostała część społeczeństwa, niezwiązana z piłką nożną, w większości nigdy nie słyszała o Programie. Mieszkańcy (lokalne społeczności) nie zawsze mają świadomość, że taki Program jest realizowany i że w jego ramach podejmowane są poszczególne działania.

“ *Myślę, że jest świadomość wśród samych kibiców, że coś takiego istnieje - szczególnie przy tych bardziej zaangażowanych. A jeśli chodzi o mieszkańców, to myślę, że sobie w ogóle nie zdają sprawy.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem środowiska kibicowskiego

Należy mieć na uwadze, że stowarzyszenia uczestniczące w Programie starają się jednak zwiększyć świadomość lokalnych społeczności o swojej działalności poprzez różnego rodzaju inicjatywy skierowane do różnych grup społecznych. Części spośród ośrodków udało się już wypracować większą rozpoznawalność wśród mieszkańców. Wiele stowarzyszeń organizuje cykliczne pikniki rodzinne, które cieszą się znaczną popularnością lokalnych społeczności i przyciągają wielu uczestników. Wśród innych wydarzeń organizowanych regularnie przez ośrodki są np. wydarzenia z okazji dnia dziecka czy pożegnania wakacji. Jeden z ośrodków organizuje zajęcia i treningi dla dzieci (także z domów dziecka), które prowadzi profesjonalny trener (były piłkarz klubu).

“ *Taką jedną z największych imprez było, zrobiliśmy taki Dzień Dziecka, to była impreza taka nazwijmy to miejska, i to było po pandemii w tamtym roku, ta wcześniejsza. To było tam kilka tysięcy ludzi, naprawdę.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Również z wypowiedzi przedstawicieli JST wynika, że w latach 2019-2021 ośrodki prowadziły szereg działań edukacyjnych i charytatywnych, skierowanych do lokalnej społeczności, co niewątpliwie wpłynęło na ich rozpoznawalność, nie tylko w środowisku kibicowskim, ale również wśród pozostałych mieszkańców.

“ *Organizują różnego rodzaju turnieje, festyny, na pewno różnego rodzaju warsztaty, bo ta działalność - z tego, co zaobserwowaliśmy - jest taka jakby dwutorowa. Jedna sprawa to jest to, co dzieje się w samym ośrodku, w siedzibie i tam bieżąca taka działalność statutowa stowarzyszenia i realizująca jakby główne założenia programu, czyli różnego rodzaju wsparcie, warsztaty, zagospodarowanie czasu wolnego, ale i pomoc przy pracach domowych, związanych ze szkołą i tak dalej, w czasie roku szkolnego. Także bardzo szeroko ten program jest realizowany w samej siedzibie, ale też bardzo widoczni są „Kibice Razem” na zewnątrz.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem JST

Kiedy przez panującą pandemię COVID-19 niemożliwe okazało się kontynuowanie działalności w zaplanowanym kształcie, zrezygnowano z organizacji warsztatów, festynów czy amatorskich turniejów piłkarskich. Jednak stagnacja nie trwała długo - ośrodki kibicowskie niemal natychmiast włączyły się do walki z koronawirusem. Mimo bardzo trudnego czasu, kibice cały czas działali, głównie poprzez pomoc potrzebującym czy organizację wielu akcji społecznych i charytatywnych, jak zbiórki na rzecz placówek medycznych czy akcje dostarczania produktów żywnościowych dla osób starszych.

Działalność Ośrodków Kibice Razem wybiegała daleko poza stadionowe, co zostały zauważone również przez środowiska niezwiązane z piłką nożną.

Kolejnym czynnikiem mogącym świadczyć o rozpoznawalności Programu jest też rosnące zainteresowanie osób niepełnosprawnych podejmowanymi działaniami oraz kibicowaniem. Jeden z respondentów wskazał na znaczny progres w tym zakresie, który przełożył się na fakt, iż jego stowarzyszenie wystąpiło do miasta o wsparcie – dofinansowanie do zatrudnienia osoby, która zajmowałaby się Klubem Kibiców Niepełnosprawnych.

“ *Na początku była bardzo mała grupa tych osób [niepełnosprawnych], a na tą chwilę mamy ponad 350, więc to jest naprawdę (...) duży progres, że tych osób jest więcej. Dlatego też poprosiliśmy miasto o wsparcie i o sfinansowanie tego, żeby osoba, która dostanie wsparcie i dofinansowanie mogła ogarniać ten KKN, no bo jest potrzeba taka po prostu – trzeba popracować kilka godzin dziennie, żeby to ogarnąć.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Ośrodki KIBICE RAZEM, a tym samym Program, również stają się bardziej rozpoznawalne dla innych organizacji i podmiotów. Do jednego ze stowarzyszeń zgłosiła się organizacja działająca w zupełnie innym obszarze, celem zorganizowania zajęć sportowych dla dzieci. Zdaniem koordynatora lokalnego tego ośrodka, świadczy to o rozpoznawalności Programu i podejmowanych w jego ramach działania.

“ *Myślę, że jeżeli my docieramy do organizacji, która jest zupełnie daleko od nas, czym innym się zajmuje (...) i oni wiedzą, że my jesteśmy i możemy im pomóc, to myślę, że to jest taki bardzo wymierny przykład tego, że coraz więcej grup, ludzi o nas wie, wie co robimy, jak działamy.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

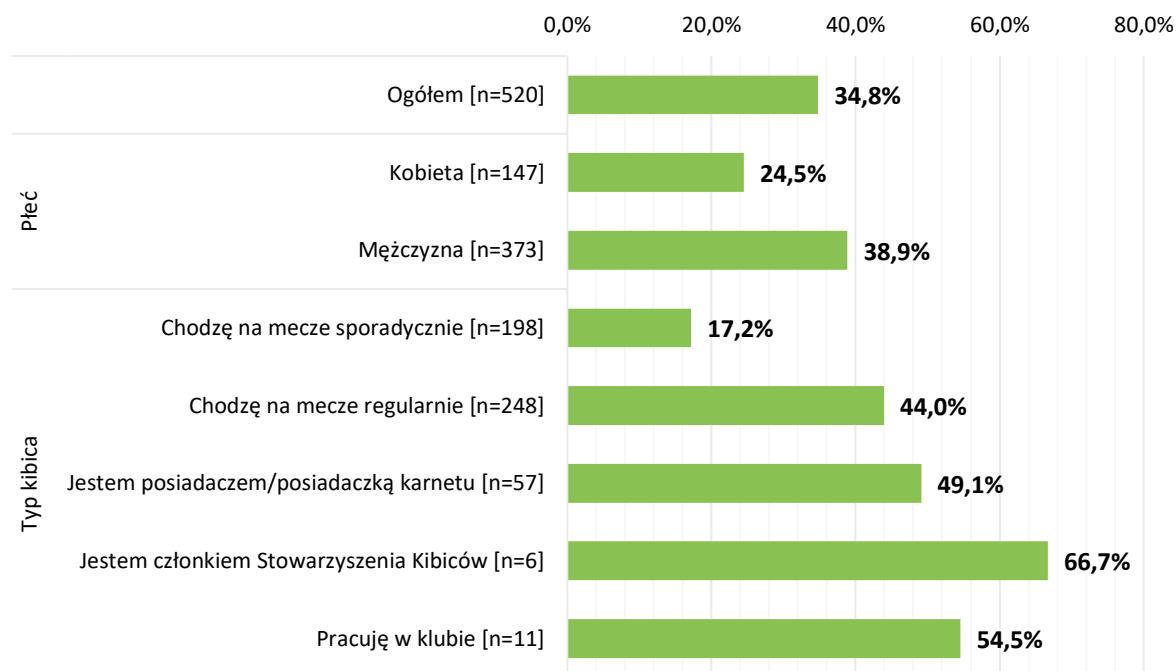
Inny respondent podkreślił, że lokalne firmy także mają świadomość Programu, gdyż sponsorują i wspierają stowarzyszenia różnymi działaniami, np. dostarczaniem wody dla dzieci uczestniczących w inicjatywach organizowanych przez ośrodek KIBICE RAZEM.

“ *Nasze działania bardzo głośno się porozchodziły po tych mediach (...), ludzie słyszą o tym i bardzo chętnie z nami współpracują. (...) Mamy wielu sponsorów, przykład: market dostarcza nam napoje na wakacje dla dzieciaków, wodę mineralną i tak dalej.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

O rozpoznawalności Programu KIBICE RAZEM stanowią również wyniki badań ilościowych, potwierdzając tym samym wyniki wywiadów pogłębionych. Wśród kibiców ankietowanych pod stadionami w ramach ewaluacji, co trzeci słyszał o Programie (34,8%) – dostrzega się więc pewien poziom świadomości w środowiskach kibicowskich. Uwzględniając cechy respondentów zaobserwowano, że odsetek osób, które słyszały o Programie, był wyższy wśród mężczyzn aniżeli wśród kobiet (o 14,4 p.p.). Najczęściej o Programie słyszeli członkowie Stowarzyszeń Kibiców – w tej grupie odpowiedź twierdzącą wskazało blisko 70% osób. Najmniejsza rozpoznawalność Programu KIBICE RAZEM dotyczy natomiast tych osób, które na mecze uczęszczają tylko sporadycznie (44,0%).

Wykres 3. Czy słyssał(a) Pan(i) o Programie KIBICE RAZEM? [odsetek odpowiedzi twierdzących]

Źródło: opracowanie własne

Uwzględniając klub, któremu kibicują respondenci, dostrzega się największą rozpoznawalność Programu wśród sympatyków Odry Opole (56,0%) i Miedzi Legnica (54,5%). Należy jednak podkreślić, że średnia frekwencja na meczach tych klubów była najniższa i wynosiła odpowiednio 1 764 oraz 2 747 kibiców. Najrzadziej natomiast o Programie słysszeli kibice Lecha Poznań (6,0%), którego mecze cieszyły się największą średnią frekwencją (średnio na jedno spotkanie w lidze przypadało 22 569 kibiców). Dostrzega się zatem, że im większa frekwencja na meczach danego klubu, tym mniejsza rozpoznawalność Programu KIBICE RAZEM wśród jego sympatyków.

Tabela 3. Czy słyssał(a) Pan(i) o Programie KIBICE RAZEM? [odsetek odpowiedzi twierdzących] – porównanie ze średnią frekwencją podczas 1 meczu

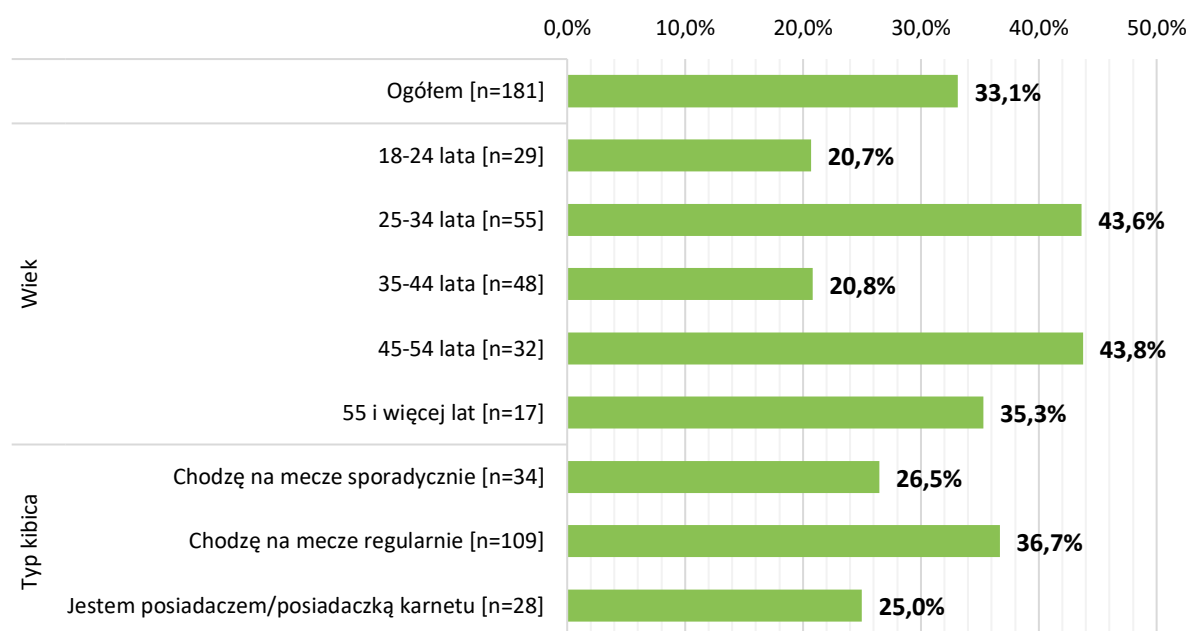
Wyszczególnienie	Odsetek kibiców, którzy słysszeli o Programie KIBICE RAZEM	Średnia frekwencja podczas jednego meczu w sezonie 2021/2022
Odra Opole	56,0%	1 764
Mieź Legnica	54,5%	2 747
Ruch Chorzów	49,1%	6 136
Arka Gdynia	40,0%	4 663
Lechia Gdańsk	32,7%	8 788
Górník Zabrze	30,0%	12 043
Śląsk Wrocław	28,0%	9 287
GKS Tychy	26,0%	2 543
Korona Kielce	23,6%	4 520
Lech Poznań	6,0%	22 560

Źródło: opracowanie własne

Co trzeci (33,1%) ankietowany kibic, który słyszał o Programie, potwierdził, że wie czego ten dotyczy. Posiadanie wiedzy dotyczącej Programu deklarowali przede wszystkim kibice w wieku od 45 do 54 lat (43,8%) oraz od 25 do 34 lat (43,6%), jak również osoby regularnie uczęszczające na mecze (36,7%). Wiedzę w tym zakresie deklarowali w szczególności sympatycy Ruchu Chorzów (70,4%), Śląska Wrocław (64,3%) oraz Arki Gdynia (50,0%), najrzadziej zaś kibice Górnika Zabrze (13,3%), Miedzi Legnica (6,7%) oraz Lechii Gdańsk (5,6%).

Zdaniem tych respondentów, Program KIBICE RAZEM ma na celu przede wszystkim integrację i zjednoczenie kibiców różnych klubów (16,7%). Część badanych uważa, że w ramach ww. Programu podejmowane są różnego rodzaju działania kibicowskie (10,0%). Niewiele mniejszy odsetek kibiców przyznał, że Program służy zapewnieniu bezpieczeństwa na stadionach (8,3%). Nieco rzadziej wskazywano (po 6,7%), że Program KIBICE RAZEM dąży do wspólnego kibicowania, a w jego ramach organizowane są imprezy i wydarzenia sportowe oraz akcje i zbiórki charytatywne.

Wykres 4. Czy wie Pan(i) czego dotyczy Program KIBICE RAZEM? [odsetek odpowiedzi twierdzących]

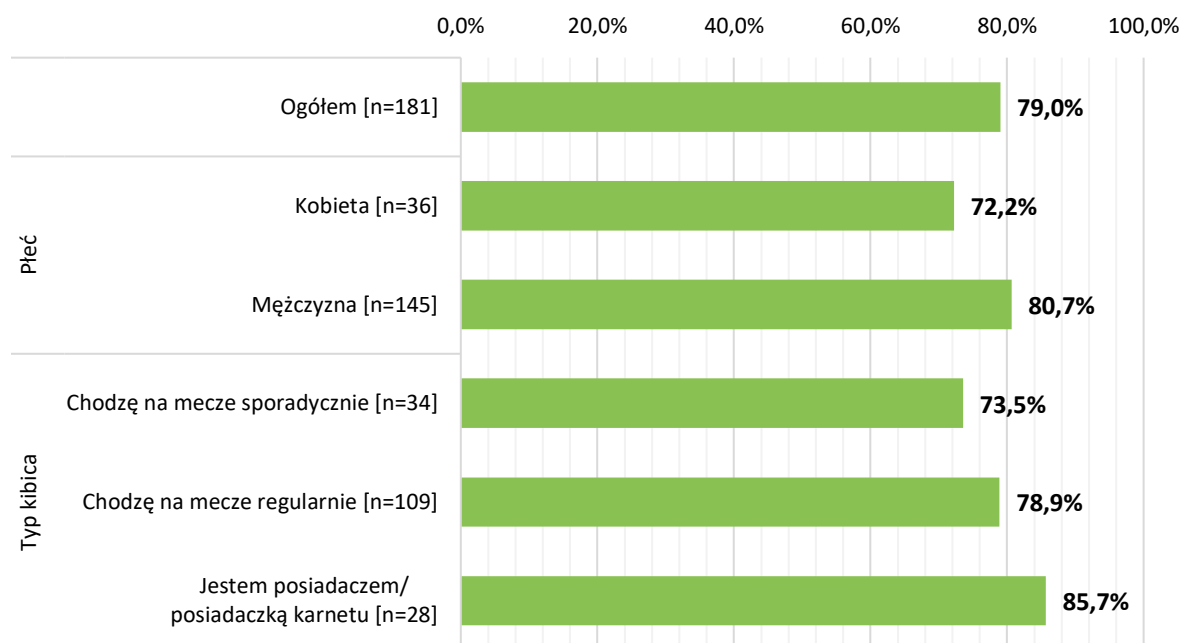

Źródło: opracowanie własne

Blisko 80% respondentów, którzy uprzednio słyszeli o Programie, wie o istnieniu ośrodków programu KIBICE RAZEM. Co istotne, świadomość istnienia ww. ośrodków jest wysoka zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet. Wiedzą w tym zakresie wykazywali w szczególności posiadacze karnetów.

O istnieniu ośrodka klubu wiedzą przede wszystkim kibice Odry Opole (92,9%), Arki Gdynia (90,0%) oraz Lechii Gdańsk (88,9%). Relatywnie najmniejszą świadomość o istnieniu takiego ośrodka dostrzega się natomiast w grupie sympatyków Górnika Zabrze (60,0%), Korony Kielce (61,5%) oraz Lecha Poznań (66,7%).

Wykres 5. Czy wie Pan(i) o istnieniu ośrodka KIBICE RAZEM klubu, którego jest Pan(i) sympatykiem? [odsetek odpowiedzi twierdzących]

Źródło: opracowanie własne

Nieco ponad 75% ankietowanych kibiców, którzy słyszeli o Programie, słyszało również o wydarzeniach organizowanych w jego ramach. Tym samym co czwarty (23,2%) respondent nie słyszał o żadnej z imprez.

Najbardziej rozpoznawalnymi wydarzeniami spośród organizowanych w ramach programu KIBICE RAZEM, są imprezy sportowe – słyszało o nich 51,4% ankietowanych. Im młodsza grupa wiekowa, tym większy odsetek badanych, którzy słyszeli o wskazanych imprezach.

Co trzeci (32,0%) badany kibic słyszał o organizowanych w ramach Programu imprezach okolicznościowych, takich jak np. Dzień Dziecka czy też Dzień Kobiet. Rozpoznawalnymi wydarzeniami są ponadto imprezy charytatywne, a także imprezy upamiętniające wydarzenia ważne dla kibiców oraz historii poszczególnych klubów (po 28,2%).

Tabela 4. O jakich wydarzeniach organizowanych w ramach Programu KIBICE RAZEM Pan(i) słyszał(a)? [N=181]

Wydarzenia	Ogółem	Wiek				
		18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55 i więcej lat
Imprezy sportowe	51,4%	65,5%	56,4%	50,0%	37,5%	41,2%
Imprezy okolicznościowe (np. Dzień Dziecka, Dzień Kobiet np.)	32,0%	48,3%	40,0%	22,9%	21,9%	23,5%
Wydarzenia/imprezy charytatywne	28,2%	34,5%	32,7%	20,8%	28,1%	23,5%
Imprezy upamiętniające wydarzenia ważne dla kibiców i historii klubu	28,2%	37,9%	30,9%	14,6%	34,4%	29,4%
Warsztaty dla kibiców	24,9%	37,9%	34,5%	16,7%	12,5%	17,6%

Wydarzenia	Ogółem	Wiek				
		18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55 i więcej lat
Wyjścia/wyjazdy na wydarzenia sportowe organizowane dla kibiców niepełnosprawnych	8,8%	3,4%	12,7%	8,3%	9,4%	5,9%
Inne wydarzenie	0,6%	0,0%	1,8%	0,0%	0,0%	0,0%
Nie słyszałem(-łam) o żadnym wydarzeniu	23,2%	13,8%	7,3%	29,2%	34,4%	52,9%

Źródło: opracowanie własne

Reasumując, Program KIBICE RAZEM jest rozpoznawalny, co dotyczy w szczególności środowisk kibicowskich. Mimo iż rozpoznawalność Programu jest coraz większa, należy nadal podejmować działania w tym zakresie – co potwierdzali także respondenci badania jakościowego. Zdaniem przedstawiciela Federacji Kibiców Niepełnosprawnych, konieczne jest dalsze promowanie Programu, także wśród kibiców z niepełnosprawnościami, a tym samym zwiększanie poziomu jego rozpoznawalności w społeczeństwie.

“ Myślę, że [rozpoznawalność] wzrosła, ale jest to proces (...), widzę tutaj jeszcze duże pole do popisu, do rozwoju. Ten program, który w różnych formach trwał od Euro tak naprawdę 2012 w Polsce, jesteśmy przy nim 10 lat w różnych formach, on się rozwija, on jest coraz bardziej rozpoznawalny, ale widzę tutaj jeszcze wiele pola do popisu.

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem Federacji Kibiców Niepełnosprawnych

Obecność w Internecie informacji dot. inicjatyw w ramach Programu

Nie bez znaczenia dla rozpoznawalności Programu KIBICE RAZEM jest dostępność informacji na jego temat – im bardziej powszechne są informacje o podejmowanych w ramach Programu inicjatywach, tym większa jest też jego rozpoznawalność.

Z przeprowadzonych badań wynika, że informacje o Programie KIBICE RAZEM (w tym o podejmowanych w jego ramach inicjatywach) są powszechnie dostępne w mediach, zwłaszcza w Internecie. W całym okresie, tj. 2019-2021, liczba utworzonych informacji medialnych dotyczących działań lokalnych ośrodków wyniosła 2093. Z kolei liczba artykułów zamieszczonych na stronie internetowej www.kibice-razem.pl w całym okresie wyniosła 3087. Na przestrzeni analizowanych trzech lat profile lokalnych ośrodków na Facebooku zyskały 14 264 polubienia.

Rokrocznie przekraczano zakładane wartości wskaźników w zakresie informacji medialnych. Tym samym dostrzega się obecność informacji o Programie w Internecie oraz rosnącą popularność profili ośrodków w mediach społecznościowych.

Tabela 5. Obecność informacji o Programie KIBICE RAZEM w mediach wyrażona wartością mierników

Wyszczególnienie	Zakładana wartość roczna	Wartość faktycznie zrealizowana			
		2019	2020	2021	W całym okresie
Liczba utworzonych informacji medialnych	432	716	696	681	2 093

Wyszczególnienie	Zakładana wartość roczna	Wartość faktycznie zrealizowana			
		2019	2020	2021	W całym okresie
Liczba artykułów na portalu www.kibice-razem.pl	864	982	1 067	1 038	3 087
Polubienia profili ośrodków KIBICE RAZEM na Facebooku	1 800	2 862	5 556	5 846	14 264

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań końcowych z realizacji Programu KIBICE RAZEM za lata 2019, 2020, 2021

O powszechnej obecności informacji o Programie w Internecie świadczy fakt, iż jest to źródło w głównej mierze wykorzystywane przez koordynatorów lokalnych do informowania o ośrodku i jego działalności. W wywiadach pogłębionych koordynatorzy lokalni potwierdzali, że informacje w tym zakresie zamieszczają przede wszystkim w mediach społecznościowych (głównie Facebook, a rzadziej Instagram oraz Twitter) oraz na stronie internetowej www.kibice-razem.pl. Z ich opinii wynika, że Facebook to najbardziej efektywne źródło informacji, dlatego też najczęściej z niego korzystają. Koordynatorzy podczas wywiadów wielokrotnie podkreślali, że Facebook zapewnia duży zasięg informacji, a umieszczane za jego pośrednictwem treści docierają do wielu odbiorców (skala rozpowszechniania informacji poprzez ten kanał komunikacji jest duża – według respondentów zdarza się, że posty docierają do kilkudziesięciu tysięcy odbiorców).

“ *Jeżeli chodzi o efektywność – Facebook i strona internetowa są u nas najlepsze.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

“ *Facebook, proszę bardzo, zasięg (...). Jedno zdjęcie, zasięg tego posta to 81 tysięcy unikalnych odbiorców.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Zgodnie z powyższym, ośrodki najczęściej korzystają z Facebooka, a informacje na profilach ośrodków zamieszczane są tam na bieżąco, zwłaszcza przy okazji organizacji wydarzeń czy nawet rozgrywanych meczy danego klubu. Jeden z ośrodków ma specjalnie wyznaczoną osobę do aktualizowania tych informacji na bieżąco.

Zdaniem koordynatorów, najmniej popularny jest portal Kibice Razem – zamieszczane tam treści mają bardzo mało wyświetleń w porównaniu do Facebooka. Twitter również nie cieszy się zbyt dużą popularnością, aczkolwiek nie wszystkie ośrodki korzystają z tego portalu społecznościowego.

“ *Najmniej popularna to myślę, że jest ta strona (...) kibice-razem, tam jest mało tych wyświetleń. (...) Jak wrzucamy zdjęcie i widzę tam 30-50 wyświetleń, to dla mnie to jest mało, bo widzę to na Facebooku, jak wrzucimy zdjęcie to jest tam o 500 więcej.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Warto nadmienić, że Internet – choć najczęściej wykorzystywany – nie jest jedynym środkiem przekazywania przez koordynatorów informacji. Jeden z ośrodków, oprócz źródeł internetowych wykorzystuje inne kanały komunikacji. Stowarzyszenie to mianowicie tworzy artykuły szkolne dla dzieci, na których umieszcza informacje o swoim ośrodku. Dostrzega się więc także alternatywne sposoby promocji działalności prowadzonej w ramach Programu.

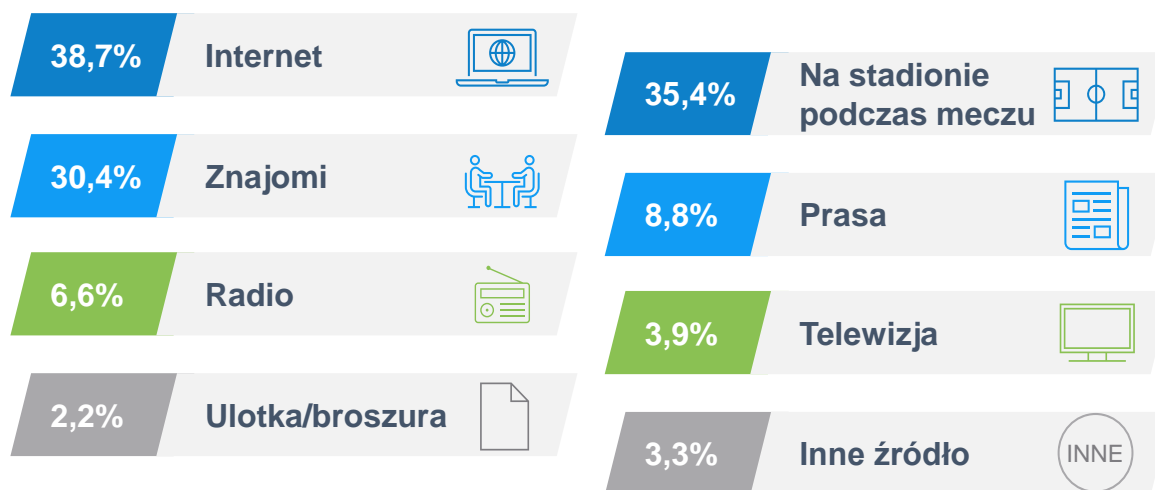
“ *Mamy takie kalendarze, robimy plany lekcji dla dzieci, mamy zeszyty – teraz będziemy je wręczać na rok szkolny, też jest napisane z tyłu o naszej działalności, o ośrodku KIBICE RAZEM, więc ta informacja gdzieś tam krąży cały czas.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Duża powszechność informacji na temat podejmowanych inicjatyw w Internecie przekłada się na fakt, iż dla środowisk kibicowskich może on stanowić jedno z głównych źródeł informacji o Programie. Potwierdzają to wyniki badania ilościowego – respondenci o Programie KIBICE RAZEM najczęściej dowiadawali się z Internetu (38,7%). Wśród źródeł internetowych wskazywanych przez ankietowanych były przede wszystkim media społecznościowe – Facebook (15,5%) oraz strony internetowe klubów (11,0%), w tym np. serwis kibiców Ruchu Chorzów (www.niebiescy.pl) czy też strona Arki Gdynia. Koresponduje to z wynikami badań jakościowych – najczęściej stosowane przez koordynatorów kanały komunikacji są jednocześnie najpopularniejszym źródłem informacji dla kibiców.

Nie należy jednak umniejszać pozostałym środkom komunikacji – niejednokrotnie informacje o Programie docierały do kibiców na stadionach podczas meczów (35,4%). Istotnym źródłem informacji są także bliscy, gdyż z badania wynika, że 30,4% respondentów dowiedziało się o Programie od swoich znajomych. Media tradycyjne – prasę, radio i telewizję – wskazywali tylko nieliczni spośród uczestników badania (od 3,9% do 8,8%).

Wykres 6. Z jakiego źródła dowiedział(a) się Pan(i) o Programie KIBICE RAZEM?
[N=181]

Źródło: opracowanie własne

Osoby w wieku od 18 do 34 lat z informacjami o Programie spotykały się najczęściej na stadionach w trakcie meczów. Z kolei respondenci w wieku od 35 do 54 lat najczęściej o Programie dowiadawali się z Internetu, podczas gdy starsi kibice, tj. w wieku co najmniej 55 lat, dowiadawali się o nim najczęściej od znajomych.

Warto nadmienić, iż dla osób w wieku co najmniej 55 lat ulotki i broszury stanowiły źródło informacji o Programie częściej niż w przypadku młodszych kibiców.

Tabela 6. Z jakiego źródła dowiedział(a) się Pan(i) o Programie KIBICE RAZEM? [N=181]

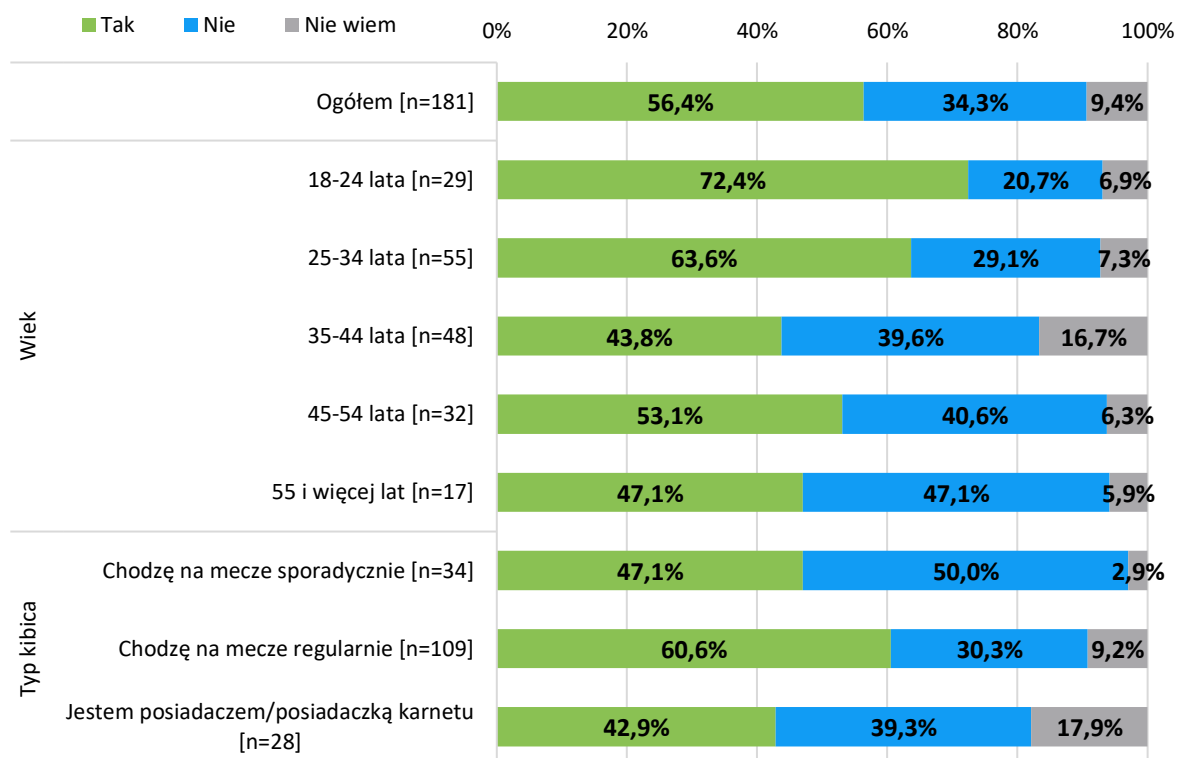
Źródło informacji	Ogółem	Wiek				
		18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55 i więcej lat
Internet	38,7%	48,3%	29,1%	39,6%	50,0%	29,4%
Na stadionie podczas meczu	35,4%	58,6%	38,2%	29,2%	21,9%	29,4%
Znajomi	30,4%	24,1%	29,1%	27,1%	34,4%	47,1%
Prasa	8,8%	27,6%	12,7%	2,1%	0,0%	0,0%
Radio	6,6%	24,1%	7,3%	2,1%	0,0%	0,0%
Telewizja	3,9%	6,9%	3,6%	2,1%	3,1%	5,9%
Ulotka/broszura	2,2%	0,0%	1,8%	2,1%	0,0%	11,8%
Z innego źródła	3,3%	3,4%	5,5%	4,2%	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne

Z badania ilościowego wynika ponadto, że Internet jest nie tylko głównym źródłem ogólnych informacji o Programie KIBICE RAZEM, lecz także o konkretnych inicjatywach podejmowanych w jego ramach. Ponad połowa (56,4%) respondentów z informacjami dotyczącymi inicjatyw podejmowanych przez klub w ramach Programu KIBICE RAZEM zetknęła się właśnie w Internecie. Najczęściej z informacjami w tym zakresie w sieci spotykali się najmłodszy kibice, tj. osoby w wieku od 18 do 24 lat, gdyż w tej grupie wiekowej napotkanie na informacje w Internecie potwierdziło 72,4% badanych.

Na informacje dot. inicjatyw podejmowanych przez klub w ramach Programu natrafiali zwłaszcza sympatycy Arki Gdynia (90,0%) i Odry Opole (89,3%). Co istotne, żaden z badanych kibiców Lecha Poznań nie potwierdził, że napotkał w sieci na takie informacje.

Wykres 7. Czy kiedykolwiek zetknął(-nęła) się Pan(i) z informacjami dotyczącymi inicjatyw podejmowanych przez klub w ramach Programu KIBICE RAZEM w Internecie?

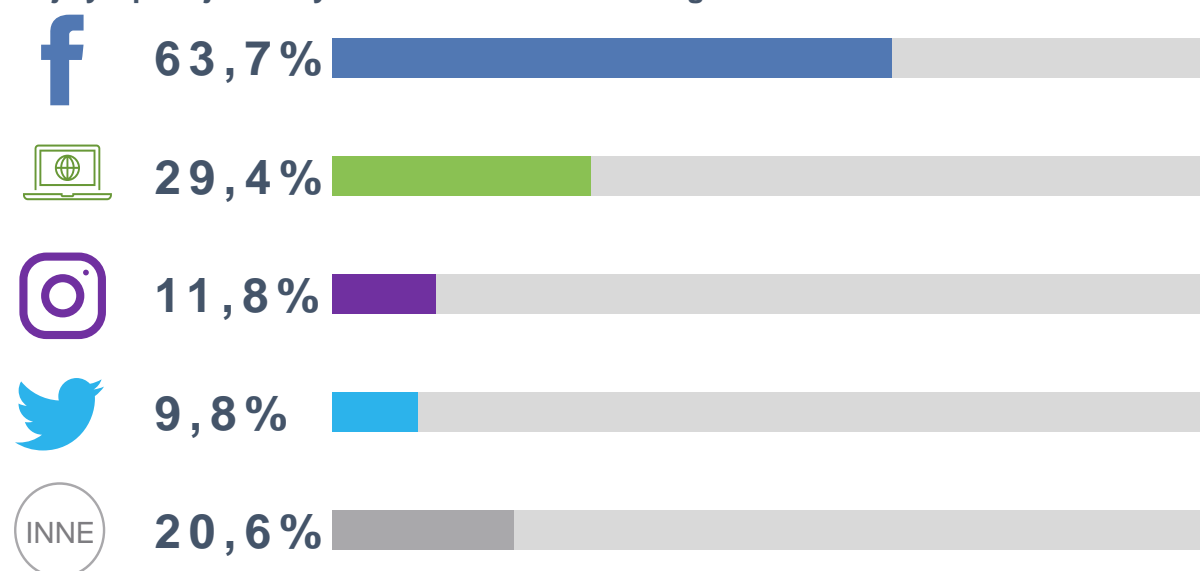

Źródło: opracowanie własne

Głównym internetowym źródłem informacji dotyczących inicjatyw podejmowanych w klubie w ramach Programu KIBICE RAZEM jest Facebook, gdyż to źródło wskazywane było przez respondentów najczęściej (63,7%). Tym samym, wyniki badania ilościowego (podobnie jak wywiadów pogłębionych) także wskazują na wysoką efektywność Facebooka jako źródła informacji o Programie. Blisko 30% ankietowanych z ww. informacjami zetknęło się na podstronie internetowej ośrodka KIBICE RAZEM. Co ósmy (11,8%) badany natrafił na te informacje na Instagramie, a co dziesiąty (9,8%) – na Twitterze.

Należy podkreślić, że co piąty (20,6%) respondent czerpie informacje o inicjatywach podejmowanych w klubie w ramach Programu z innych źródeł, np. z serwisu kibiców Ruchu Chorzów oraz ze strony internetowej klubu Arka Gdynia.

Wykres 8. W jakich źródłach zetknął(-nęła) się Pan(i) z informacjami dotyczącymi inicjatyw podejmowanych w klubie w ramach Programu KIBICE RAZEM?

Źródło: opracowanie własne

Należy podkreślić, że bez względu na wiek kibice najczęściej właśnie na Facebooku natrafiali na informacje o inicjatywach podejmowanych w ośrodkach Programu KIBICE RAZEM. Dostrzega się także, że żaden spośród badanych w wieku od 35 do 54 lat nie spotkał się z taką informacją na Instagramie czy też Twitterze, a zatem te media społecznościowe nie stanowią dla nich źródła informacji o inicjatywach podejmowanych w ramach Programu.

Tabela 7. W jakich źródłach zetknął(-nęła) się Pan(i) z informacjami dotyczącymi inicjatyw podejmowanych w klubie w ramach Programu KIBICE RAZEM? [N=102]

Źródło informacji	Ogółem	Wiek				
		18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55 i więcej lat
Facebook	63,7%	81,0%	65,7%	42,9%	64,7%	62,5%
Podstrona internetowa ośrodka Kibice Razem	29,4%	52,4%	22,9%	33,3%	17,6%	12,5%
Instagram	11,8%	33,3%	11,4%	0,0%	0,0%	12,5%
Twitter	9,8%	23,8%	11,4%	0,0%	0,0%	12,5%
W innym źródle	20,6%	0,0%	22,9%	33,3%	23,5%	25,0%

Źródło: opracowanie własne

Wyniki badania jakościowego wśród przedstawicieli stowarzyszeń nieuczestniczących w Programie wskazują na to, że Internet stanowi jedno z głównych źródeł informacji także w tej grupie. Przedstawiciele stowarzyszeń nieuczestniczących w Programie deklarowali, że korzystają z internetowego newslettera oraz pozyskują informacje o podejmowanych w ramach Programu działaniach z mediów społecznościowych. Osoby reprezentujące środowisko kibicowskie niezwiązane bezpośrednio z Programem, z informacją o nim oraz o podejmowanych w jego ramach inicjatywach spotykają się też w innych źródłach. Nie bez znaczenia dla rozpowszechniania Programu jest rozmieszczanie informacji na stadionach podczas meczów. Przedstawiciele stowarzyszeń, które nie uczestniczą w Programie,

czerpali informacje także od znajomych, koordynatora centralnego oraz osób z innych klubów i stowarzyszeń (np. podczas spotkań SLO – klubowych koordynatorów ds. współpracy z kibicami).

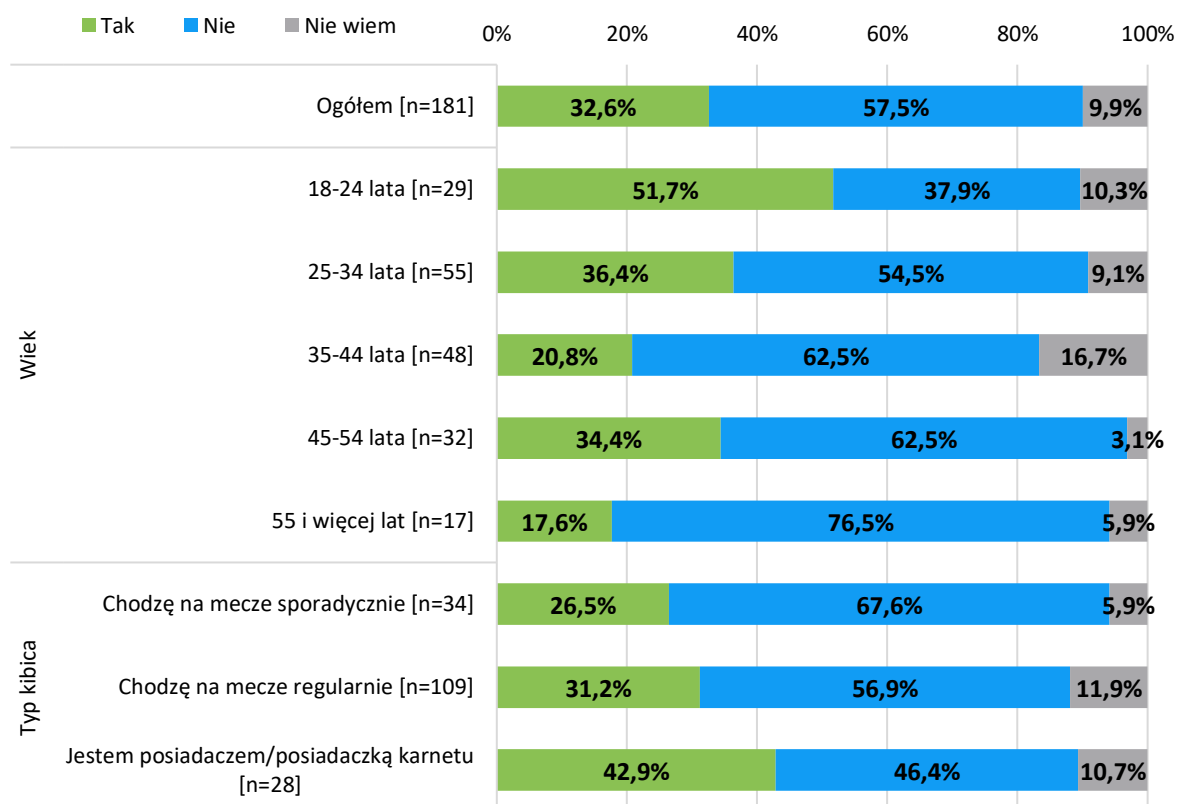
Atrakcyjność Programu

O atrakcyjności Programu świadczyć może to, w jaki sposób kibice oceniają wydarzenia organizowane w ramach Programu KIBICE RAZEM. W takich wydarzeniach organizowanych uczestniczył co trzeci (32,6%) spośród respondentów. Większość (57,5%) badanych nie brała więc udziału w tego rodzaju imprezach.

Najczęściej udział w wydarzeniach organizowanych w ramach Programu KIBICE RAZEM deklarowali ankietowani w wieku od 18 do 24 lat (51,7%) oraz posiadacze karnetów (42,9%).

Uwzględniając klub, któremu kibicują respondenci, dostrzega się, że w imprezach organizowanych w ramach Programu często uczestniczą sympatycy Odry Opole (75,0%). Natomiast żaden spośród kibiców Lecha Poznań i Korony Kielce nie potwierdził swojego udziału w tego rodzaju wydarzeniach.

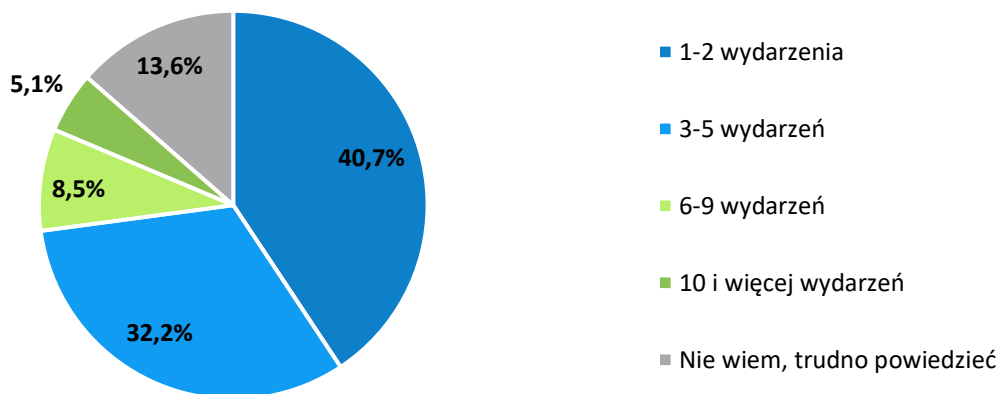
Wykres 9. Czy kiedykolwiek brał(a) Pan(i) udział w wydarzeniach organizowanych w ramach Programu KIBICE RAZEM?

Źródło: opracowanie własne

Badani najczęściej potwierdzali udział w jednym bądź dwóch wydarzeniach organizowanych w ramach Programu KIBICE RAZEM (40,7%). Co trzeci (32,2%) z uczestników wskazał, że brał udział w trzech, czterech bądź pięciu takich imprezach. Większą częstotliwość wskazało tylko 13,6% respondentów, a jednocześnie taki sam odsetek badanych (13,6%) nie potrafił określić liczby wydarzeń, w których uczestniczył.

Wykres 10. W ilu wydarzeniach organizowanych w ramach Programu KIBICE RAZEM brał(a) Pan(i) udział w ciągu ostatnich 3 lat (2019-2021)? [N=59]

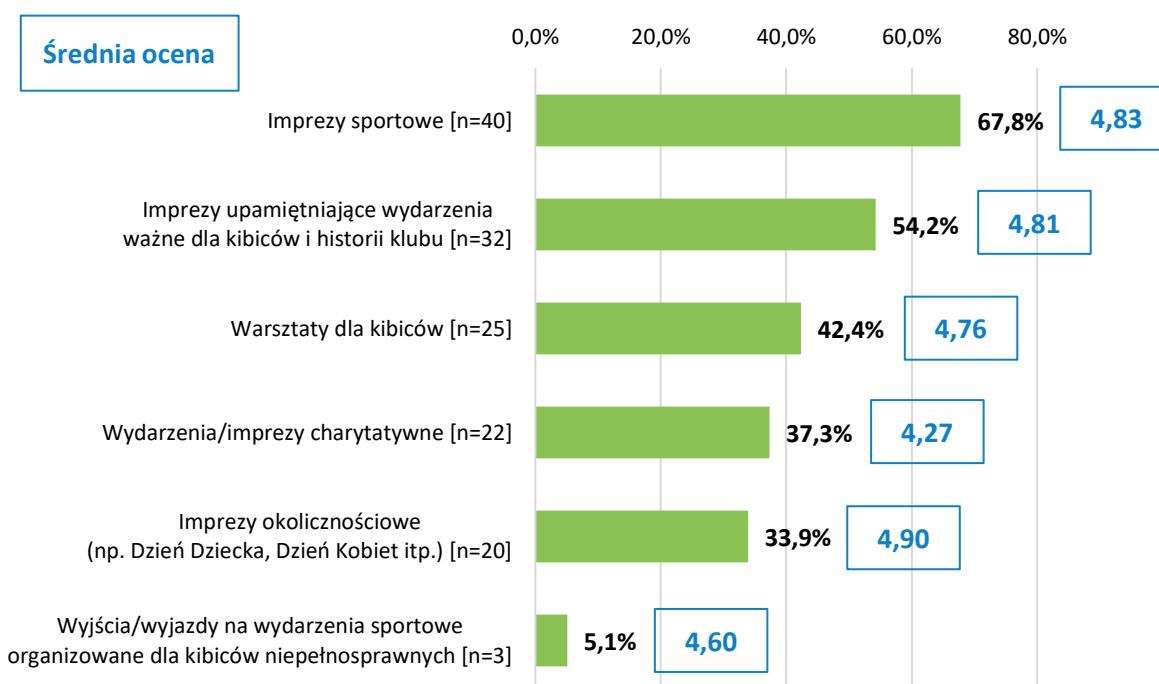

Źródło: opracowanie własne

Badani najczęściej deklarowali udział w imprezach sportowych (67,8%). Ponad połowa respondentów wskazała, że wydarzenia, w których uczestniczyli to imprezy upamiętniające zdarzenia ważne dla kibiców i historii klubu (54,2%). Popularnością wśród ankietowanych kibiców cieszyły się także wydarzenia i imprezy charytatywne (37,3%).

Respondentów poproszono o dokonanie oceny atrakcyjności tych wydarzeń. Zastosowano skalę ocen od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało „bardzo źle” (ocena negatywna), a 5 – „bardzo dobrze” (ocena pozytywna). Najwyżej ocenianymi wydarzeniami były imprezy okolicznościowe (średnia ocena 4,90), w których uczestniczyło 33,9% respondentów. Wysoko oceniano również imprezy sportowe (średnia ocena 4,83) oraz imprezy upamiętniające wydarzenia ważne dla kibiców oraz historii poszczególnych klubów (średnia ocena 4,81).

Wykres 11. Proszę wskazać, jakie były to wydarzenia? Jak ocenia Pan(i) atrakcyjność wydarzenia/wydarzeń, w którym/których brał(a) Pan(i) udział?

Źródło: opracowanie własne

Skuteczność Programu

Z badania jakościowego wynika, iż wydarzenia ostatnich 3 lat znacznie wpłynęły na skuteczność Programu. W tym okresie aktywność lokalnych ośrodków kibicowskich była bardzo wzmożona – angażowali się w pomoc dla medyków i mieszkańców podczas pandemii COVID-19, a także w pomoc uchodźcom z Ukrainy. Z deklaracji respondentów można wywnioskować, iż podejmowane wówczas działania przełożyły się na wzrost społecznego zaufania względem kibiców, a w niektórych miastach zyskali oni nawet społeczną sympatię. Można zatem stwierdzić, iż wizerunek kibica nieco zmienił się dzięki zaangażowaniu środowisk kibicowskich w działania społeczne.

“ *Jeśli chodzi o 3 ostatnie lata, to paradoksalnie dwie katastrofy pomogły nam najbardziej. COVID i wojna z Ukrainą. Tutaj aktywność tych ośrodków kibicowskich była niesamowita i wydaje mi się, że to były 2 obszary, gdzie tym ludziom udało się w bardzo krótkim czasie zorganizować, ale też zyskać bardzo wiele społecznego zaufania, społecznej sympatii.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem centralnym Programu

“ *Zrobiliśmy w okresie tej pandemii bardzo dużo dla szpitali, dla medyków. Zbieraliśmy sprzęt medyczny. Także to był taki dosyć intensywny okres. Bo i karetki żeśmy wyposażali, i szpitale właśnie, i jeździliśmy z wodą, z jedzeniem (...) do tych stacji różnych, gdzie były te wymazy pobierane.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

“ *No ten wizerunek chyba tego kibica troszeczkę został u nas tutaj zmieniony. Ludzie nie postrzegają ich jako tych, że tak powiem – chuliganów i bandytów, tylko widzą po prostu nasze działania.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Warto nadmienić, że oprócz zaangażowania w działania związane z pandemią COVID-19, środowiska kibicowskie aktywnie angażują się także w pomoc seniorom, wychowankom domów dziecka, jak również dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych (w tym patologicznych). To, zdaniem respondentów, może również wpływać na ocieplenie wizerunku kibica. Warto nadmienić, iż przedstawiciele samorządu lokalnego pozytywnie ocenili pracę ośrodków, doceniając ich aktywny udział w integrowaniu społeczności i budowaniu więzi.

“ *[kibice] pomagali osobom starszym, taka akcja (...), wolontariusze się włączali, też dużo kibiców się włączyło, „Pomoc dla Seniorów”, czy tam przekazywanie, zawożenie jedzenia do domów osób starszych.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

“ *Na pewno dzieciaki, które przychodzą do nas z biedniejszych rodzin. I wiadomo, problemy w domu, niekiedy rodzice nie mogli im pomóc. A przez ośrodek, mamy też paru nauczycieli, co korepetycji udzielają. (...) Tutaj pomogliśmy tym chłopakom jednak dać inne spojrzenie na świat.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Nie wszyscy badani podzielają tę opinie – część spośród respondentów uważa, że zmiana wizerunku kibica to proces długoletni, zatem nie można mówić, że nastąpił on w tak krótkim czasie jakim był okres realizacji poprzedniej edycji Programu KIBICE RAZEM. Podkreślano, że kibice dzięki podejmowanym działaniom zyskali większe zaufanie społeczne, ale nie

można jednoznacznie przyjąć, że równocześnie nastąpiła poprawa wizerunku i zmiana opinii publicznej na temat kibiców.

“ *Nie wiem, czy opinia publiczna rzeczywiście jakoś przyswoiła sobie jakiś lepszy obraz kibica, nie mam zielonego pojęcia. (...) A z drugiej strony, no powiedzmy sobie to - wizerunek kibiców w opinii publicznej to jest też zadanie na lata.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem centralnym Programu

Skuteczność Programu KIBICE RAZEM oceniana jest dobrze nie tylko z uwagi na aktywność społeczną, lecz także poprzez to, że nastąpiła znaczna profesjonalizacja stowarzyszeń kibiców. Koordynator centralny uważa, że stowarzyszenia wiele się nauczyły w okresie realizacji Programu, a tym samym nastąpiła profesjonalizacja ich struktur. Dostrzegają to również koordynatorzy lokalni, według których stowarzyszenia są obecnie bardziej profesjonalne niż w przeszłości. Niemniej jednak stowarzyszenia czeka jeszcze sporo pracy – aby dorównać poziomowi trzeciego sektora muszą zyskiwać doświadczenie i doskonalić swoją wiedzę.

“ *Na pewno udało nam się zintegrować kibiców do działań społecznych. Nasze stowarzyszenie się stało bardziej profesjonalne.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Skuteczność Programu wyrażona jest również poprzez większy poziom bezpieczeństwa na stadionach i większą liczbę rodzin z dziećmi uczęszczającą na mecze i wydarzenia. Zdaniem respondentów, obecnie na trybunach nie występują zdarzenia patologiczne (kultura chuligańska przestaje być obecna na stadionach), a sektory rodzinne niejednokrotnie zapełnione są do ostatniego miejsca. Ponadto jeden z ośrodków w sektorze rodzinnym organizuje warsztaty dla rodziców z dziećmi. Warto również dodać, że ośrodki promują kulturalny doping na meczach, a rezultaty dostrzega się już wśród młodych kibiców. Powyższe czynniki świadczą więc poniekąd o skuteczności Programu. Należy mieć na uwadze, że zmiana przekonania o bezpieczeństwie na stadionach i niwelowanie uprzedzeń rodziców względem kibiców to efekty potencjalnie długotrwałe.

“ *Jeśli chodzi o tych młodych kibiców, to organizowaliśmy wiele zajęć, uczyliśmy tego kultu dobrego dopingu. Nawet stworzyli na mecz oprawę, która była bardzo ładna. To zauważam, że to młode pokolenie zachowuje się jak najbardziej kulturalnie i myślę, że mamy na to wpływ.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

“ *Zmiana podejścia (...) rodziców, którzy mieli do nas uprzedzenia i przekonanie ich do przychodzenia do nas na stadiony i pokazanie im, że na tym stadionie jest fajnie i nie ma się czego obawiać, jest chyba dla mnie największym sukcesem tego projektu.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Sukcesem Programu KIBICE RAZEM jest – w opinii respondentów – znaczna aktywizacja grupy kibiców z niepełnosprawnościami. Koordynator centralny Programu zwrócił uwagę na fakt, że do Polski przyjeżdżają stowarzyszenia kibicowskie z innych krajów, by wymieniać się doświadczeniami i pozyskać dodatkową wiedzę w obszarze aktywizacji kibiców niepełnosprawnych. O skuteczności Programu w tym zakresie świadczą także dane liczbowe ze sprawozdań, wskazujące na rosnącą liczbę kibiców niepełnosprawnych. Na większą aktywność kibiców niepełnosprawnych zwrócił uwagę również przedstawiciel Federacji

Kibiców Niepełnosprawnych. Jego zdaniem kluczowymi działaniami, które pozwoliły to osiągnąć, były: modernizacja stadionów (dostępna infrastruktura) oraz wprowadzenie audiodeskrypcji meczów na stadionach.

“ *Przede wszystkim tutaj najbardziej spektakularną rzeczą, z której jestem najbardziej dumny, to są środowiska osób niepełnosprawnych, z różnymi rodzajami niepełnosprawności. (...) Jesteśmy najlepsi na świecie. Tego nie ma w Anglii, tego nie ma w Hiszpanii, tego nie ma w Niemczech.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem centralnym Programu

“ *My widzimy po stadionach, że tych kibiców [niepełnosprawnych] jest po prostu więcej, że oczywiście do tego doszła infrastruktura, która powstała, czy to w okolicach Euro 2012, czy potem na przestrzeni kolejnych lat, tam kolejne stadiony też jakby się modernizują i są budowane. Oczywiście ta architektura wspiera to, bo gdyby nie było architektury odpowiedniej, to ten kibic by nie przyszedł. Czy jakby samo wprowadzenie audiodeskrypcji na wielu stadionach, czy tam na meczach reprezentacji, pozwoliło w ostatnich latach naprawdę zwiększyć ilość osób niedowidzących czy niewidomych..*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem Federacji Kibiców Niepełnosprawnych

Skuteczność Programu KIBICE RAZEM wyrażona jest także innymi symptomami:

- jedno ze stowarzyszeń znacznie rozwinęło się w okresie realizacji Programu, pozyskując sponsorów, tworząc nowe sekcje sportowe, otwierając nowe lokalizacje i cykliczne wydarzenia;

“ *Co udało się osiągnąć w ośrodku na przestrzeni ostatnich 3 lat? To jest ogromny rozwój, bo my w przeciągu tych ostatnich 3 lat stworzyliśmy właśnie sekcję koszykówki, sekcję futsalu, pozyskaliśmy wielu sponsorów, otworzyliśmy 3 lokalizację akademii, stworzyliśmy taką markę Duszycki Cup dla dzieci. Także osiągnęliśmy bardzo dużo i pomimo tego, że była pandemia i były te ciężkie czasy, my osiągnęliśmy, zrobiliśmy duży progres.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

- stowarzyszenia w okresie realizacji Programu tworzyły liczne inicjatywy oraz regularnie odbywające się wydarzenia upamiętniające wydarzenia historyczne – obchody powstania;
- poprawie uległy relacje środowisk kibicowskich z jednostkami samorządu terytorialnego;

“ *Ja widzę taki duży plus, że jest współpraca pomiędzy kibicami a miastem, to jest bardzo dobra relacja. (...) potrafimy się dogadać, robimy wspólne akcje, miasto też nas zaprasza do różnych akcji.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

- w okresie ostatnich 3 lat udało się znacznie zaktywizować dzieci, zachęcić je do uprawiania sportu i kibicowania (także poprzez organizacje półkolonii, na które liczba chętnych przekraczała liczbę miejsc);

“ *Z tego jesteśmy naprawdę dumni, że udaje się wciągnąć te dzieciaki w sport, odciągnąć od telefonów, komputerów.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Wsparcie kibiców z niepełnosprawnościami w ramach Programu

Federacja Kibiców Niepełnosprawnych

Jednym z zadań koordynatora centralnego oraz koordynatorów lokalnych w Programie była aktywizacja środowiska kibiców niepełnosprawnych. Wsparcie udzielane kibicom niepełnosprawnym miało na celu likwidowanie barier dla ich uczestnictwa w imprezach sportowych oraz minimalizowanie uprzedzeń w stosunku do tej grupy społecznej. Dzięki realizacji Programu KIBICE RAZEM w ostatnich latach powstało wiele formalnych i nieformalnych organizacji kibiców niepełnosprawnych, jak również Federacja Kibiców Niepełnosprawnych (FKN), założona w 2016 roku. Równocześnie w latach 2019-2021 można było zaobserwować dynamicznie rozwijający się obszar współpracy ośrodków KIBICE RAZEM oraz krajowego operatora Programu ze środowiskiem osób niepełnosprawnych.

Ogólnopolska Federacja Kibiców Niepełnosprawnych posiada osobowość prawną, a swoją działalność opiera na pracy społecznej członków. Zgodnie ze statutem, w swoich strukturach zrzesza ona inne organizacje (stowarzyszenia i fundacje), działające na rzecz kibiców niepełnosprawnych w Polsce.

Federacja Kibiców Niepełnosprawnych działa na rzecz organizacji ruchu kibicowskiego i rozwoju kibiców niepełnosprawnych z terenu Polski oraz dba o interesy polskich kibiców z niepełnosprawnościami. Głównym celem Federacji jest rozwój środowiska polskich kibiców niepełnosprawnych, co wprost oznacza, że planuje ona wspieranie lokalnych i klubowych inicjatyw i dołączanie do swoich struktur kolejnych ośrodków tak, by kibicowanie bez barier zahaczało jak najszersze kręgi w Polsce.

Obecnie w ramach Federacji zrzeszone są następujące ośrodki: Fundacja Otwarte Ramię Białej Gwiazdy (FORBG), Stowarzyszenie Klub Gdyńskiego Kibica Niepełnosprawnego, Klub Kibica Niepełnosprawnego Chrobrego Głogów, Klub Kibiców Niepełnosprawnych GKS-u Katowice, Stowarzyszenie Klub Kibiców Niepełnosprawnych Górnika Zabrze, Klub Kibiców Niepełnosprawnych Legnickiej Miedzi, Klub Kibiców Niepełnosprawnych Milicz, Szczecińskie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych Kibiców „Sektor 24”, Stowarzyszenie Klub Kibiców Niepełnosprawnych Śląska Wrocław, Stowarzyszenie Kibiców Niepełnosprawnych Legii Warszawa „Niepełnosprawni Fanatycy”, Klub Kibiców Niepełnosprawnych Lechia Gdańsk, Klub Kibiców Niepełnosprawnych Korony Kielce, Stowarzyszenie Kibiców Niepełnosprawnych Zagłębie Sosnowiec 1906, Klub Kibiców Niepełnosprawnych Star Starachowice, Białostocki Klub Kibiców Niepełnosprawnych (BKKN), Klub Kibiców Niepełnosprawnych Widzew „Łódź bez barier”, Klub Kibiców Niepełnosprawnych Wisła Kraków, Stowarzyszenie Kibiców Niepełnosprawnych „Lech bez barier”.

Inicjatywy na rzecz kibiców z niepełnosprawnościami

Zarówno koordynator centralny, jak i koordynatorzy lokalni, dbają o potrzeby kibiców niepełnosprawnych i pomagają niwelować bariery ograniczające udział tych osób w imprezach sportowych. Podejmowane są przez nich różne działania, w zależności od potrzeb zgłaszanych im przez środowisko kibiców niepełnosprawnych. Inicjatywy podejmowane na rzecz osób z niepełnosprawnościami to m.in. spotkania z piłkarzami, wyjścia i wyjazdy na mecze.

“ *Nasz koordynator centralny bardzo zawsze zwracał na to uwagę i zawsze pchał do przodu jakby te idee, które temu przyświecały, więc w tej sprawie nie mam nic do zarzucenia, przez wiele lat kooperacji. Także myślę, że tu, to był jeden z motorów*

napędowych całej tej aktywizacji, która się odbywa. Koordynatorzy lokalni też coraz bardziej i w dużej mierze zwracają na to uwagę, często będąc na spotkaniach roboczych, właśnie koordynatorów KIBICE RAZEM, każdy opowiadał, że mają działania różne. Czasami są to działania dla pięciu osób, a czasami dla czterdziestu.

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem Federacji Kibiców Niepełnosprawnych

Warto podkreślić, że wydarzenia oraz warsztaty organizowane w ramach Programu KIBICE RAZEM dla osób niepełnosprawnych są oceniane jako atrakcyjne z uwagi na to, iż są stricte dopasowane do ich potrzeb. Wydarzenia organizowane są oddolnie, więc najczęściej wynikają wprost z potrzeb zgłaszanych przez grupy kibiców niepełnosprawnych – to przekłada się na ich atrakcyjność.

“ *W wielu miejscach, z tego, co moja wiedza mówi oraz z tego, co mówią mi kibice niepełnosprawni z różnych miast w Polsce, to często oni wybierają to, co chcą robić. Więc jakby jest to dopasowane do kibiców, bo chcemy wyjść na mecz piłki nożnej, to idziemy. Chcemy pojechać na mecz piłki nożnej, do Warszawy czy do innego miasta, gdzie grał mój klub, albo gdzie gra moja kadra, jedziemy.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem Federacji Kibiców Niepełnosprawnych

Przedstawiciel Federacji Kibiców Niepełnosprawnych docenił działania koordynatorów, którzy wykazywali się kreatywnością i dążyli do jak największej aktywizacji osób z niepełnosprawnościami, zachęcając ich do wychodzenia z domu oraz uczestnictwa w różnego rodzaju wydarzeniach i inicjatywach.

“ *Koordynatorzy dawali radę i mieli fajne pomysły, i starali się, żeby te osoby nie były tylko w domach, tylko gdzieś tam bardziej na zewnątrz*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem Federacji Kibiców Niepełnosprawnych

Zdaniem przedstawiciela FKN, obecność kibiców z niepełnosprawnościami na stadionach podczas meczu przekłada się na większe zrozumienie społeczeństwa oraz integrację tych osób ze społeczeństwem, a tym samym na minimalizowanie uprzedzeń. Wartością dodaną obecności osób niepełnosprawnych na trybunach jest to, iż inni kibice nawiązują z nimi relacje – zwłaszcza, gdy regularnie widują się podczas meczów. Oznacza to również większą integrację środowisk kibicowskich z osobami niepełnosprawnymi.

“ *Coraz lepsza taka integracja społeczna i zrozumienie w społeczeństwie, coraz chyba lepsze zrozumienie też organizatorów, dzięki temu, że ci kibice są na stadionach. (...) Samo to, że widzą się na trybunach przez rok, 2, 5, 10, no to stają się, nie wiem, znajomymi z trybun, kolegami, kimś więcej.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem Federacji Kibiców Niepełnosprawnych

Współpraca w ramach Programu

Współpraca z JST i stabilny system finansowania

Działalność lokalnych ośrodków „Kibice razem” finansują wspólnie Ministerstwo Sportu i Turystyki, Polski Związek Piłki Nożnej oraz samorządy. Pieniądze te trafiają nie tylko na utrzymanie lokalu, ale również na wynagrodzenie dla dwóch koordynatorów lokalnych. Z badania jakościowego wynika, iż ośrodki w większości ustabilizowały już współpracę z samorządami lokalnymi, zapewniając sobie stabilny model jego finansowania. Współpracę z samorządem koordynatorzy lokalni najczęściej oceniali pozytywnie, określając ją co najmniej

jako dobrą. Jeden z respondentów podkreślił nawet, iż współpraca ta poprawiła się w okresie ostatnich trzech lat – samorząd lokalny zaprasza ośrodek do udziału w wydarzeniach oraz do pomocy przy pewnych działaniach charytatywnych.

“ *My jesteśmy finansowani umową coroczną. (...) Z reguły już we wrześniu jesteśmy po pierwszych rozmowach z panią wiceprezydent, tutaj pani wiceprezydent się nami zajmuje. Tak naprawdę wypracowaliśmy już model, kiedy te wszystkie konkursy, oferty, rozliczenia, wszystko robimy tak, że do końca roku mamy zamkniętą ofertę już na rok.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

“ *Nie możemy absolutnie narzekać co do współpracy z naszym tutaj samorządem lokalnym. (...) Bardzo dobrze się układa współpraca.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Nie wszędzie jednak sytuacja jest tak dobra. Przedstawiciel jednego z ośrodków przyznał, że nie uzyskuje wystarczającej ilości środków od lokalnego samorządu do prawidłowego funkcjonowania. Wobec tego ośrodek pozyskuje środki samodzielnie z innych źródeł, m.in. poprzez podejmowanie współpracy z okolicznymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz różnymi stowarzyszeniami.

“ *Dzięki temu, że nie mamy pieniędzy od samorządu, nauczyliśmy się sami zdobywać pieniądze (...), mamy chyba z 60 sponsorów w tym momencie (...). Jest stała jakby współpraca z tymi samorządami lokalnymi na terenie województwa.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Pojawiła się opinia, że różnice pomiędzy wysokością środków, jakie przyznawane są ośrodkom przez samorządy, są zbyt duże. Zdaniem respondenta, przyznawane ośrodkom kwoty wymagają ujednolicenia.

Wypowiedzi przedstawicieli JST wskazują, że wysokość dofinansowania, jakiego samorząd udziela ośrodkom, wynika w głównej mierze z jego możliwości finansowych. Ograniczenia z tym związane powodują, że niektórzy z nich spotykają się z głosami niezadowolenia ze strony koordynatorów lokalnych, sugerujących zwiększenie kwoty dofinansowania. Wskazano, iż zwiększenie poziomu dofinansowania ośrodków mogłoby przełożyć się na ich lepsze działanie.

“ *Ta pula to się nie zmienia. Pewnie pytanie, dlaczego się nie zmienia - bo na tyle nas stać, tyle możemy wyasygnować. Pewnie nie jestem odkrywcą, że trudna sytuacja samorządów w dzisiejszej dobie powoduje, że na wszystko zaczyna brakować.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem JST

“ *Odpowiadamy za sport i chcielibyśmy, żeby tych pieniędzy na sport było więcej. Natomiast mamy świadomość, że są ważniejsze potrzeby w każdym samorządzie niż sport. Sport jest ważny, ale ważniejsza jest pomoc społeczna, transport, oświata itd.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem JST

W grupie przedstawicieli samorządów pojawiła się opinia, że w obecnej sytuacji gospodarczej zapewnienie ośrodkom 50,0% dofinansowania z samorządu będzie coraz trudniejsze do osiągnięcia, dlatego należałoby rozważyć włączenie w proces finansowania kolejnego podmiotu lub też zwiększenie puli środków z Ministerstwa Sportu i Turystyki lub PZPN.

“ *Nie wiem czy tutaj przy okazji nie powinien jeszcze trzeci podmiot się włączyć - może Ministerstwo Edukacji, może Ministerstwo Sportu bardziej lub PZPN bardziej.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem JST

Wielu koordynatorów lokalnych zgłaszało zastrzeżenia związane z rozliczeniem projektu i wypłatą dotacji. Wskazywano, że na potwierdzenie dotacji należało czekać kilka miesięcy. Koordynatorzy zatrudnieni w ramach programu musieli pracować w tym okresie bez wypłat, co jest szczególnie problematyczne z uwagi na przyjęte założenie, że koordynator powinien pracować wyłącznie w ośrodku. Co istotne, opóźnienia wpływają także na skrócenie czasu na realizację działań i konieczność intensywnego realizowania projektu w kolejnych miesiącach.

“ *My dostawaliśmy [dotację] na początku czerwca. To jest bardzo późno. Dostaliśmy teraz w ramach współpracy i przeciw działaniu alkoholizmowi, uzależnieniom behawioralnym, tak naprawdę cały plan przesunął nam się mocno na sierpień, wrzesień, październik, listopad. Przez te 4, maksymalnie 5 miesięcy będziemy ten program realizować bardzo intensywnie.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

“ *Zanim było rozliczenie starego konkursu, rozpisanie nowego, oni czekali na ministerstwo, na oficjalny jego komunikat, że znowu ministerstwo chce dalej kontynuować ten projekt. Tam się przeciągało wszystko i tak dalej, to myśmy jakby zaczęli ten projekt dopiero od maja tak naprawdę. Środków finansowych też nie mieliśmy zapewnionych, więc ciężko się przez pół roku żyje bez wypłat (...). Więc pracując tylko i wyłącznie w ośrodku KIBICE RAZEM, nie mając przez pół roku wypłaty, to jest raczej misja trochę niewykonalna.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Jeden z koordynatorów lokalnych zwrócił również uwagę, iż w przypadku jego ośrodka samorząd nie jest przychylny ku temu, by wspierać działania kibicowskie wśród osób niepełnosprawnych. Przyznał on, iż samorząd aktywnie wspiera osoby z niepełnosprawnościami, ale nie w obszarze kibicowskim (np. wyjazdów na mecze).

Współpraca z perspektywy koordynatora centralnego

Koordynator centralny zwrócił uwagę na to, iż ośrodki lokalne nie zawsze dokładnie realizują działania w zakresie sprawozdawczości. Jego zastrzeżenie nie dotyczy jednak wszystkich ośrodków – są takie, które zawsze przekazują mu sprawozdania dobrej jakości, niewymagające dodatkowych nakładów pracy i poprawek. Należy mieć na uwadze, iż koordynator centralny Programu nie zgłaszał większych zastrzeżeń co do tej współpracy.

Współpraca koordynatora centralnego z Ministerstwem Sportu i Turystyki w okresie realizacji ostatniej edycji Programu KIBICE RAZEM układała się dobrze, aczkolwiek koordynator zwrócił uwagę na pewien jej mankament. Jego zdaniem w Ministerstwie nie ma ciągłości personalnej – rotacja specjalistów odpowiedzialnych za projekty kibicowskie jest zbyt duża, co może negatywnie przekładać się na realizację projektu. Koordynator centralny pełni swoją funkcję już długo, posiada dzięki temu bogate doświadczenie i wiedzę, które usprawniają realizację działań w ramach Programu.

Współpraca z perspektywy koordynatorów lokalnych

Koordynatorzy lokalni nie mieli żadnych zastrzeżeń do współpracy z koordynatorem centralnym. Ich zdaniem współpraca ośrodków z koordynatorem centralnym układa się

dobrze. Jeden z respondentów podkreślił, że ośrodek zawsze może liczyć na wsparcie koordynatora centralnego.

“ *Współpraca jest bardzo dobra (...). Często rozumiemy się już bez słów - on wie, co trzeba zrobić i ja też wiem, co trzeba zrobić. wystarczy dwa zdania i każdy wie, co ma robić. Kiedyś, jak były problemy z projektem, nie było środków w mieście na przykład czy coś, to też na niego można było zawsze liczyć, żeby przyjechał i rozmawiał z prezydentem, wyjaśniał w czym jest problem.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Koordinatory lokalni wielokrotnie podkreślali, że pozostają w ciągłym kontakcie z koordynatorem centralnym – na wszelkie ich pytania koordynator odpowiada bardzo sprawnie, bez zbędnej zwłoki. Jeden z respondentów przyznał, że ta współpraca przebiega wzorowo.

“ *Nie ma najmniejszego problemu, jest kontakt praktycznie cały czas, 24 na dobę, jak coś potrzeba, odzywa się momentalnie, i to pod tym względem to jest wszystko robione na najwyższym poziomie.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Pozytywnie oceniono otoczkę profesjonalizacji współpracy – służbowe maile i grupy na WhatsApp, które usprawniają komunikację, a tym samym kooperację.

Jeden z koordynatorów lokalnych podkreślił, że pozytywnym aspektem jest fakt, że koordynator centralny wywodzi się z kibicowskiego środowiska.

“ *Akurat odpowiednia osoba na odpowiednim miejscu, więc człowiek czujący temat, wywodzący się ze środowiska, więc jak najbardziej tutaj wszystko na tak*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Współpraca koordynatorów lokalnych z samorządem także układa się dobrze. W wielu ośrodkach odbywają się spotkania z wiceprezydentem i prezydentem miasta, a zatem strony współpracy pozostają w kontakcie, a sprawy udaje się sprawnie załatwiać. Kilku respondentów podkreśliło, że środki przyznawane przez samorząd dla reprezentowanych przez nich ośrodków są zbyt niskie, aczkolwiek nie ma to wpływu na ich zadowolenie ze współpracy.

Koordinatory lokalni nie mają też zastrzeżeń co do współpracy z klubami, gdyż po stronie klubów dostrzega się chęć współpracy. Z deklaracji respondentów wynika, iż niektóre ośrodki w razie potrzeby mogą korzystać z udostępnionych im przez klub pomieszczeń i boisk.

“ *Współpraca szeroka. Na każdej płaszczyźnie tutaj jednak dogadujemy się wszyscy, jeden na drugiego liczy.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Jeden z ośrodków podejmował także współpracę z Instytutem Pamięci Narodowej, w ramach której wspólnie organizowali wydarzenia dla dzieci.

Współpraca z perspektywy przedstawicieli samorządu

Przedstawiciele samorządów uczestniczący w badaniu jakościowym byli jednogłośnie jeżeli chodzi o ocenę współpracy z ośrodkami KIBICE RAZEM - wszyscy postrzegają ją pozytywnie. Podkreślono, że dobrą stroną programu jest model jego finansowania, uwzględniający kilka źródeł pozyskiwania środków, bez których współpraca ta nie byłaby

możliwa, a podejmowane działania nie byłyby prowadzone na tak szeroką skalę. Pojawiła się opinia, że jest to jeden z czynników, który determinuje chęć corocznego wspierania ośrodków. Wśród głównych korzyści wynikających z kooperacji wymieniano wzajemne relacje polegające na spotkaniach z kibicami i władzami klubu, realizacji wspólnych celów czy współdziałaniu w różnego rodzaju działaniach charytatywnych. Jeden z respondentów wskazał ponadto, że informacje dotyczące działań realizowanych przez ośrodek są przekazywane również za pośrednictwem miejskich mediów.

“ *Korzyścią i tutaj jest cała forma realizacji tego działania. Forma czyli Polski Związek Piłki Nożnej dotowany częściowo z Ministerstwa Sportu i Turystyki i samorząd. Ta wspólna relacja i cały sens tego programu polega na wzajemnych relacjach.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem JST

“ *Kiedy zaczęła się wojna w Ukrainie i kiedy dużo darów do nas spływało, potrzebowaliśmy wolontariuszy. Czasami działało to w taki bardzo dynamiczny sposób i trzeba było w ciągu godziny, a może nawet niespełna, zorganizować jakąś grupę, która by pomogła w rozładunku na przykład (...). Więc tutaj również mogliśmy liczyć na kibiców skupionych wokół tej idei KIBICE RAZEM.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem JST

“ *Współpraca zaczęła działać w obie strony, nie tylko jakby oczekują (...) z naszej strony jakiegoś wsparcia, ale też widzimy to, i odczuliśmy to kilkakrotnie co najmniej, że możemy też na takie wsparcie z ich strony liczyć.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem JST

Warto dodać, że przedstawiciele JST nie dostrzegają również trudności we współpracy z ośrodkami KIBICE RAZEM, dlatego mieli oni problemy ze wskazaniem propozycji jej usprawnienia. Pozytywnie oceniono również aspekt związany z rozliczaniem dotacji, którą ośrodki otrzymują od miasta. W toku badania respondenci poruszyli jednak kwestię początkowej rezerwy zarówno ze strony:

- urzędników – którzy na początku nie oczekiwali, że kibice będą aż tak uczciwi (transparentni finansowo).
- kibiców – którzy początkowo także z rezerwą podchodzili do urzędników.

Na podstawie rozmów z urzędnikami można dojść do konkluzji, że Program KIBICE RAZEM przełamał nie tylko początkową, delikatną rezerwę w relacji urzędnik – kibic (dwóch środowisk), co umożliwił uspołecznienie („wychowanie” – takiego określenia często używali urzędnicy) oraz transformację wizerunku kibica.

Jedyną słabą stroną, na jaką zwracali uwagę uczestnicy badania, mogą być niewystarczające środki finansowe przekazywane przez samorząd. Zwrócono jednak uwagę, że wynika to tylko i wyłącznie z ograniczonego budżetu miasta.

“ *Ja nie zauważam trudności. Mamy bardzo dobry kontakt i – tak, jak mówię - te dotacje były rozliczane sposób prawidłowy.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem JST

“ *Relacje samorządu, stowarzyszenia, czyli tego ośrodka, są pozytywne i tutaj nic bym chyba nie zmienił.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem JST

“ *Jedynie co może być wężliwoscią, to kondycja finansowa budżetu miasta. Jest cały czas z roku na rok trudniejsza ta kondycja finansowa. Gdyby nie było środków, to byłby tu problem pewien, natomiast na dzień dzisiejszy przy modelu współfinansowania przez Ministerstwo Sportu i Turystyki - bo sami byśmy nie udźwignęli całego tego programu - jest woła dalszego wsparcia ośrodka KIBICE RAZEM.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem JST

Ze względu na dobrą współpracę z ośrodkami KIBICE RAZEM, przedstawiciele samorządów wykazują chęć współpracy w kolejnych latach. Wspieranie działalności ośrodków będzie jednak uzależnione od możliwości finansowych miasta, które – jak przewidują rozmówcy – mogą być w dalszym ciągu ograniczone.

“ *Na pewno dopóki jest dofinansowanie z ministerstwa, to my też ramię w ramię z ministerstwem będziemy wspierać tą działalność.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem JST

Bezpieczeństwo na stadionach w świetle wyników badań oraz raportów PZPN

Ocena bezpieczeństwa na stadionach

W opinii uczestników badań jakościowych – zarówno przedstawicieli ośrodków KIBICE RAZEM, jak i przedstawiciela Federacji Kibiców Niepełnosprawnych, na stadionach obecnie jest bezpiecznie. Według jednego z badanych, podejmowane są ku temu stosowne działania, organizatorzy także dbają o to, by to zapewnić podczas meczów.

O bezpieczeństwie na stadionach może świadczyć wysoka frekwencja podczas meczów. Kibice licznie przychodzą na stadion, frekwencja się utrzymuje – gdyby nie było bezpiecznie, nikt by nie przychodził na mecze.

Jeden z koordynatorów lokalnych przyznał, że na stadionie zlokalizowanym na obszarze działania reprezentowanego przez niego ośrodka jest bezpiecznie, gdyż on nie przypomina sobie żadnej sytuacji, która zagrażałaby bezpieczeństwu. W jego opinii jest bezpiecznie nawet pomimo tego, że zdarzają się wulgarne okrzyki i pirotechnika. Należy podkreślić, że wielu respondentów wskazywało, że pirotechnika jest bezpieczna, zwłaszcza gdy używana jest przez odpowiedzialne osoby. Pojawiła się też opinia, że pirotechnika jest elementem wpływającym na atrakcyjność wydarzenia, zwłaszcza jeżeli mecz rozgrywany jest na niskim poziomie (wówczas pirotechnika stanowi dodatkową oprawę, robi wrażenie na nowych kibicach, a zatem może zachęcać do powrotu na kolejne mecze).

“ *Część ludzi idzie na mecz obejrzeć go na żywo, czy tych których my wciągamy pierwszy raz i dla niego nie sam mecz jest atrakcyjny, bo - nie oszukujmy się - poziom piłki nożnej w Polsce jest, jaki jest. Ciężko mówić o atrakcyjności, czy o wysokim poziomie ligowych rozgrywek. Całe wydarzenie jako takie, włącznie z oprawą kibiców robi na nowych kibicach wrażenie. Absolutnie zakaz używania środków pirotechnicznych jest kuriozalny. Na pewno powinien być w inny sposób rozwiązany czy wydzielone miejsce, czy forma, czy odpowiedni ludzie, czy podpisywane jakieś deklaracje.*

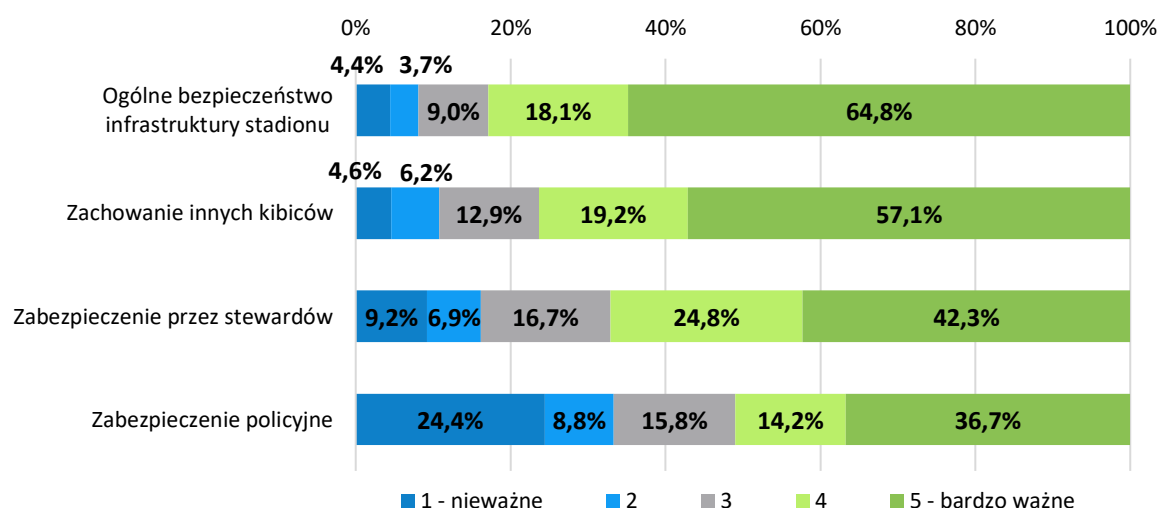
Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Przedstawiciele środowisk kibicowskich również potwierdzili, że spotykają się na meczach z incydentami takimi jak okrzyki oraz stosowanie środków pirotechnicznych. Jeden z

respondentów w tej grupie podkreślił, że to powszechne zachowania na polskich stadionach. Pojawiła się również opinia, że środowiska kibicowskie mogą dyskryminować innych z uwagi na odmienną orientację seksualną.

Wyniki badania ilościowego wśród kibiców wskazują, że w skali od 1 do 5 (gdzie 1 oznacza „nieważne”, a 5 „bardzo ważne”), najważniejszy aspekt w kontekście bezpieczeństwa na stadionie stanowi dla nich ogólne bezpieczeństwo infrastruktury stadionu (82,9% ocen 4 lub 5). Dla respondentów istotne znaczenie ma także zachowanie innych kibiców (76,3% – suma wskazań ocen 4 i 5). Nieco rzadziej jako ważne określano zabezpieczenie przez stewardów (67,1% – suma wskazań ocen 4 i 5), natomiast najmniejsze znaczenie badani przypisują zabezpieczeniu policyjnemu – ten aspekt jest ważny dla 51,9% ankietowanych, a jednocześnie dla co trzeciego (33,3% – suma wskazań ocen 1 i 2) respondenta jest on nieistotny.

Wykres 12. Co jest dla Pana(-ni) ważne w kontekście bezpieczeństwa na stadionie? [N=520]

Źródło: opracowanie własne

Ogólne bezpieczeństwo infrastruktury stadionu oraz zachowanie innych kibiców to aspekty, których znaczenie najwyżej oceniali sympatycy Lechii Gdańsk (średnie oceny odpowiednio 4,91 i 4,89). Zabezpieczenie przez stewardów najwyżej ocenili kibice Arki Gdynia (średnia ocena 4,58), zaś zabezpieczenie policyjne – kibice Górnika Zabrze (średnia ocena 4,06) oraz Korony Kielce (średnia ocena 4,04). Należy podkreślić, że każdy z aspektów jako mało istotny najczęściej oceniali kibice Lecha Poznań – dla 64,0% (suma ocen 1 i 2) sympatyków tego klubu zabezpieczenie policyjne oraz zabezpieczenie przez stewardów nie są ważne, a dla 40,0% (suma ocen 1 i 2) z nich bez znaczenia jest także zachowanie innych kibiców.

Tabela 8. Co jest dla Pana(-ni) ważne w kontekście bezpieczeństwa na stadionie? [N=520]

Klub	Ogólne bezpieczeństwo infrastruktury stadionu		Zachowanie innych kibiców		Zabezpieczenie przez stewardów		Zabezpieczenie policyjne	
	Średnia	Suma ocen 1 i 2	Średnia	Suma ocen 1 i 2	Średnia	Suma ocen 1 i 2	Średnia	Suma ocen 1 i 2
Lechia Gdańsk	4,91	0,0%	4,89	0,0%	4,00	0,0%	2,56	56,4%

Klub	Ogólne bezpieczeństwo infrastruktury stadionu		Zachowanie innych kibiców		Zabezpieczenie przez stewardów		Zabezpieczenie policyjne	
	Średnia	Suma ocen 1 i 2	Średnia	Suma ocen 1 i 2	Średnia	Suma ocen 1 i 2	Średnia	Suma ocen 1 i 2
Ruch Chorzów	4,69	1,8%	4,62	5,5%	4,38	7,3%	3,07	41,8%
Arka Gdynia	4,64	0,0%	4,34	4,0%	4,58	0,0%	3,98	10,0%
Śląsk Wrocław	4,64	4,0%	4,58	4,0%	3,64	24,0%	3,56	28,0%
Górnik Zabrze	4,54	6,0%	4,48	6,0%	4,40	6,0%	4,06	14,0%
Odra Opole	4,46	8,0%	3,72	16,0%	3,66	16,0%	2,38	58,0%
GKS Tychy	4,40	0,0%	4,10	2,0%	3,78	18,0%	3,50	28,0%
Korona Kielce	4,24	5,5%	4,47	3,6%	3,95	12,7%	4,04	14,5%
Miedź Legnica	3,65	29,1%	3,40	27,3%	3,60	16,4%	3,69	18,2%
Lech Poznań	3,34	26,0%	3,14	40,0%	2,36	64,0%	2,14	64,0%

Źródło: opracowanie własne

Ankietowani kibice podczas meczów najczęściej spotykali się z takimi zachowaniami jak: obraźliwe i wrogie okrzyki (52,7%), używanie środków pirotechnicznych (43,5%), a także bójki (23,7%) oraz rzucanie przedmiotów na płytę boiska i sektory (17,9%). Warto jednak podkreślić, że co trzeci (35,4%) respondent nie spotkał się z żadnym spośród wymienionych negatywnych zachowań podczas meczów na stadionie.

Brak występowania zachowań niepożądanych na stadionie deklarowali najczęściej sympatycy klubów Arka Gdynia, Górnik Zabrze oraz Ruch Chorzów – wśród tych kibiców odsetek osób, które nie spotkały się z żadnymi z wymienionych zachowań był najwyższy i wynosił odpowiednio: 72,0%, 64,0%, 56,4%.

Z badania wynika, że z zachowaniami niepożądanymi na stadionach spotykali się przede wszystkim sympatycy Korony Kielce (90,9%), Miedzi Legnica (87,3%), Lecha Poznań (84,0%) oraz GKS Tychy (80,0%). Na stadionach tych klubów często spotykano się z takimi zachowaniami jak obraźliwe i wrogie okrzyki oraz używanie środków pirotechnicznych. Z deklaracji respondentów wynika ponadto, że na stadionach tych klubów zdarzają się również bójki (zwłaszcza na stadionie Lecha Poznań – 50,0%, Miedzi Legnica – 47,3% oraz GKS Tychy – 46,0%).

Tabela 9. Z którymi z poniższych zachowań spotkał(a) się Pan(i) na meczach rozgrywanych na stadionie Pana(-ni) klubu? [N=520]

Zachowania	Ogółem	Arka Gdynia	Górnik Zabrze	Ruch Chorzów	Lechia Gdańsk	Odra Opole	Śląsk Wrocław	GKS Tychy	Lech Poznań	Miedź Legnica	Korona Kielce
Obraźliwe i wrogie okrzyki	52,7%	26,0%	32,0%	36,4%	23,6%	34,0%	64,0%	80,0%	76,0%	63,6%	90,9%
Używanie środków pirotechnicznych	43,5%	16,0%	26,0%	38,2%	61,8%	48,0%	34,0%	74,0%	76,0%	10,9%	50,9%
Rzucanie przedmiotów na płytę boiska i sektory	17,9%	10,0%	10,0%	27,3%	1,8%	6,0%	14,0%	52,0%	30,0%	3,6%	25,5%

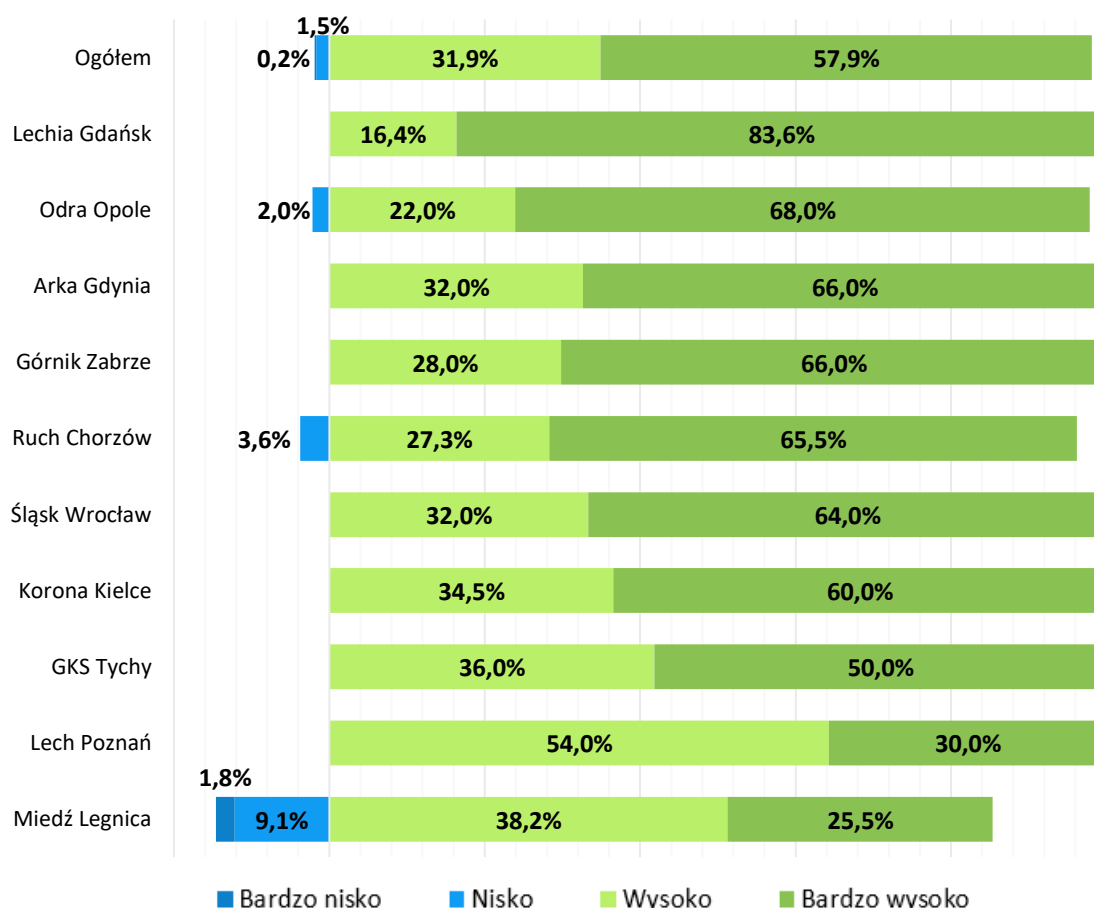
Zachowania	Ogółem	Arka Gdynia	Górnik Zabrze	Ruch Chorzów	Lechia Gdańsk	Odra Opole	Śląsk Wrocław	GKS Tychy	Lech Poznań	Miedź Legnica	Korona Kielce
Bójki	23,7%	8,0%	12,0%	18,2%	0,0%	18,0%	18,0%	46,0%	50,0%	47,3%	20,0%
Dyskryminacja ze względu na orientację seksualną	7,3%	0,0%	2,0%	10,9%	0,0%	30,0%	2,0%	24,0%	4,0%	1,8%	0,0%
Rasistowskie zachowania	8,5%	0,0%	2,0%	9,1%	0,0%	14,0%	6,0%	26,0%	12,0%	10,9%	5,5%
Dyskryminacja ze względu na płeć	1,7%	0,0%	0,0%	7,3%	0,0%	2,0%	0,0%	6,0%	2,0%	0,0%	0,0%
Inne	0,8%	0,0%	0,0%	5,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,8%	0,0%
Żadne z powyższych	35,4%	72,0%	64,0%	56,4%	38,2%	34,0%	34,0%	20,0%	16,0%	12,7%	9,1%

Źródło: opracowanie własne

Powyższe wyniki potwierdzają dane zawarte w okresowych raportach PZPN dotyczących organizacji imprez, bezpieczeństwa i infrastruktura, z których wynika, że w sezonie 2021/2022 na meczach Ekstraklasy, I ligi oraz II ligi najczęściej występującymi incydentami są właśnie wulgarne i wrogie okrzyki (od 35,0% do 63,7% meczów w zależności od ligi) oraz użycie środków pirotechnicznych (od 9,2% do 25,2% meczów w zależności od ligi).

Blisko 90% ankietowanych kibiców wysoko ocenia poziom bezpieczeństwa na stadionie klubu, któremu kibicują. Najwyżej bezpieczeństwo to oceniają sympatycy Lechii Gdańsk – w tej grupie wszyscy ocenili jego poziom jako wysoki bądź bardzo wysoki. Z badania wynika, iż bezpiecznie jest także na stadionach Arki Gdynia (98,0% – suma wskazań odpowiedzi „bardzo wysoko” i „wysoko”), Śląska Wrocław (96,0% – suma wskazań odpowiedzi „bardzo wysoko” i „wysoko”), Korony Kielce (94,5% – suma wskazań odpowiedzi „bardzo wysoko” i „wysoko”) czy też Górnika Zabrze (94,0% – suma wskazań odpowiedzi „bardzo wysoko” i „wysoko”). Najmniejszy poziom bezpieczeństwa dotyczy natomiast stadionu Miedzi Legnica – co dziewiąty (10,9%) kibic tego klubu nisko ocenił poziom bezpieczeństwa na stadionie. Jednocześnie odsetek ocen pozytywnych w tej grupie ankietowanych był widocznie niższy niż w pozostałych grupach kibiców.

Wykres 13. Jak ocenia Pan(i) poziom bezpieczeństwa na stadionie?¹ [N=520]

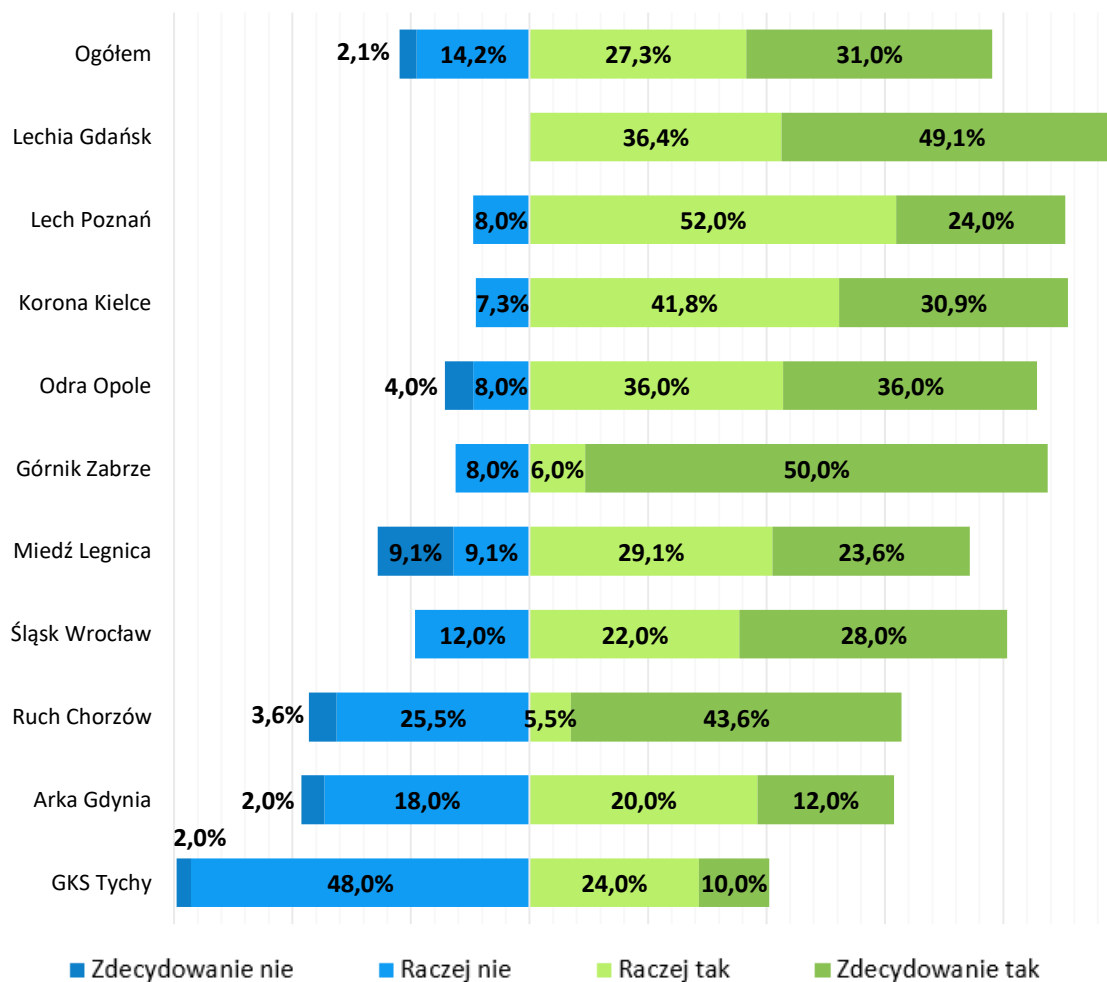
Źródło: opracowanie własne

Większość (58,3% – suma wskazań odpowiedzi „raczej tak” i „zdecydowanie tak”) respondentów uważa, że na przestrzeni ostatnich trzech lat, tj. w okresie od 2019 do 2021 roku, na stadionach nastąpiła poprawa bezpieczeństwa. Przeciwną opinię wyraziło 16,3% ankietowanych (suma wskazań odpowiedzi „raczej nie” i „zdecydowanie nie”).

Poprawę bezpieczeństwa na stadionie w ciągu minionych trzech lat zauważają przede wszystkim kibice Lechii Gdańsk (85,5% – suma wskazań odpowiedzi „raczej tak” i „zdecydowanie tak”), jak również Lecha Poznań (76,0% – suma wskazań odpowiedzi „raczej tak” i „zdecydowanie tak”), Korony Kielce (72,7% – suma wskazań odpowiedzi „raczej tak” i „zdecydowanie tak”) oraz Odry Opole (72,0% – suma wskazań odpowiedzi „raczej tak” i „zdecydowanie tak”). Z kolei na brak poprawy bezpieczeństwa najczęściej wskazywali sympatycy GKS Tychy (50,0% – suma wskazań odpowiedzi „raczej nie” i „zdecydowanie nie”).

¹ Dane na wykresie nie sumują się do 100%, ponieważ nie został na nim przedstawiony odsetek wskazań oceny 3 – tj. oceny pośredniej oznaczającej „ani nisko, ani wysoko”

Wykres 14. Czy Pana(-ni) zdaniem na przestrzeni ostatnich 3 lat (2019-2021) nastąpiła poprawa bezpieczeństwa na stadionie?² [N=520]

Źródło: opracowanie własne

Poprawa bezpieczeństwa na stadionach

Z raportów PZPN wynika, że w Ekstraklasie w sezonie 2021/2022 odnotowano zdecydowanie mniej sytuacji związanych ze wznoszeniem wulgarnych/wrogich okrzyków aniżeli miało to miejsce w sezonie 2018/2019. Ponadto kibice rzadziej przybywali na stadion z opóźnieniem i rzucali przedmiotami na płytę boiska i sektory. Częściej zdarzały się natomiast następujące incydenty: użycie środków pirotechnicznych, wandalizm/destrukcja obiektów, protesty/demonstracje oraz problemy związane z przetrzymywaniem kibiców po meczu.

W 1. lidze stosunkowo mniej było problemów dotyczących rzucania przedmiotami oraz przetrzymywania kibiców po meczu. W największym stopniu poprawie uległo natomiast bezpieczeństwo podczas meczów rozgrywanych w 2. lidze, gdzie w stosunku do sezonu 2018/2019 większości incydentów było zdecydowanie mniej. Zwiększył się jedynie odsetek

² Dane na wykresie nie sumują się do 100%, ponieważ nie został na nim przedstawiony odsetek wskazań oceny 3 – tj. oceny pośredniej oznaczającej „ani nisko, ani wysoko”

protestów i demonstracji. Warto zaznaczyć, że w poniższej tabeli ujęte zostały najczęściej występujące incydenty.

Powyższe dane sugerują, że mimo iż w pewnym zakresie nastąpiła poprawa bezpieczeństwa na stadionach, nadal istnieje realna potrzeba realizacji działań profilaktycznych i edukacyjnych na rzecz bezpieczeństwa imprez sportowych.

Tabela 10. Mecze z poszczególnymi incydentami w sezonie 2018/2019 i 2021/2022

Incydent	2018/2019	2021/2022	2018/2019	2021/2022
EKSTRAKLASA				
Liczba/odsetek meczy	296	306	100,0%	100,0%
Wulgarne/wrogie okrzyki	221	195	74,7%	63,7%
Użycie środków pirotechnicznych	68	77	23,0%	25,2%
Protesty, demonstracje	11	21	3,7%	6,9%
Późne przybycie kibiców	28	20	9,5%	6,5%
Rzucanie przedmiotami	27	20	9,1%	6,5%
Wandalizm, destrukcja obiektu	14	20	4,7%	6,5%
Problemy związane z przetrzymywaniem kibiców po meczu	3	12	1,0%	3,9%
I LIGA				
Liczba/odsetek meczy	306	306	100,0%	100,0%
Wulgarne/wrogie okrzyki	123	150	40,2%	49,0%
Użycie środków pirotechnicznych	26	40	8,5%	13,1%
Późne przybycie kibiców	37	38	12,1%	12,4%
Wandalizm, destrukcja obiektu	9	12	2,9%	3,9%
Rzucanie przedmiotami	12	9	3,9%	2,9%
Protesty, demonstracje	5	8	1,6%	2,6%
Problemy związane z przetrzymywaniem kibiców po meczu	12	3	3,9%	1,0%
II LIGA				
Liczba/odsetek meczy	306	306	100,0%	100,0%
Wulgarne/wrogie okrzyki	126	107	41,2%	35,0%
Użycie środków pirotechnicznych	34	28	11,1%	9,2%
Późne przybycie kibiców	55	20	18,0%	6,5%
Protesty, demonstracje	4	10	1,3%	3,3%
Rzucanie przedmiotami	21	5	6,9%	1,6%
Wandalizm, destrukcja obiektu	6	4	2,0%	1,3%
Problemy związane z przetrzymywaniem kibiców po meczu	12	2	3,9%	0,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów PZPN

Powyższe dane PZPN znajdują odzwierciedlenie w wynikach badań jakościowych, których uczestnicy byli raczej zgodni w kwestii oceny poprawy bezpieczeństwa na stadionach. Większość z nich uważa, że uległo ono poprawie, przy czym należy mieć na uwadze, że proces ten jest długoletni - nie nastąpił tylko w trakcie ostatniej edycji Programu (tj. w ciągu ostatnich trzech lat), ale rozpoczął się już wcześniej. Podkreślano, że minęły już czasy, w których obawiano się udziału w wydarzeniach sportowych na stadionach.

“ Uważam, że te czasy, kiedy pójść na mecz wiązało się ze strachem, stresem i w ogóle to najlepiej było omijać stadion szerokim łukiem, dawno mamy za sobą i idąc na mecz teraz można spokojnie bez stresu, bez strachu obejrzeć wydarzenie i wrócić do domu.

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Również przedstawiciele środowisk kibicowskich podkreślali, że na stadionach nastąpiła poprawa bezpieczeństwa. Dzięki nowej infrastrukturze stadionowej oraz nowoczesnym systemom monitoringu ograniczone zostały starcia pomiędzy kibicami. Z kolei negatywne, niepożądane zachowania są działaniami tylko incydentalnymi – nie zdarzają się regularnie. Należy mieć na uwadze, iż wulgarne okrzyki nie są postrzegane jako działanie negatywne czy też niebezpieczne. Pojawiła się opinia, że jest to nieodłączny element kibicowania, wynikający z emocji towarzyszących uczestnikom rozgrywek. Zwrócono jednak uwagę, że choć wulgaryzmy nadal występują, to obecnie jest ich znacznie mniej niż kiedyś, na co wskazują również dane PZPN. Z deklaracji przedstawiciela środowiska kibicowskiego wynika, że kibice wykorzystują doping przede wszystkim w celu wspierania swojego klubu, rzadziej natomiast używają wyzisk skierowanych w stronę drużyny przeciwnej.

“ Jeśli chodzi o typowo, stricte o struktury bezpieczeństwa, tak jak są tam, nie wiem, jakieś tam kamery, to teraz jest ich, kilkadziesiąt kamer (...) pod tym względem, to na pewno jest bezpieczeństwo poprawione.

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem środowiska kibicowskiego

“ Mniej jest wulgaryzmów bym powiedział. Ten doping stara się być bardziej taki... dla drużyny ma pomóc, a nie gdzieś tam zwyzywać czy różne instytucje, czy drużynę przeciwną. To uważam, że się powiedzmy poprawiło, a co do użycia środków pirotechnicznych, to raczej się nie zmieniło nic.

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem środowiska kibicowskiego

“ Jeżeli chodzi o jakieś wulgaryzmy, to naprawdę się ich robi coraz mniej na stadionie, bo kiedyś to można powiedzieć, że praktycznie na każdym meczu i tam nieważne z kim się grało.

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem lokalnym Programu

Zainteresowanie udziałem w Programie

Koordinator centralny przyznał, że nowe środowiska kibicowskie same zgłaszają się do niego z chęcią wzięcia udziału w Programie. W dalszym ciągu występuje zatem zainteresowanie Programem, co poniekąd świadczy o zasadności jego kontynuacji – występuje zapotrzebowanie na wsparcie środowisk kibicowskich w takiej formie.

Koordinator centralny zwrócił uwagę, iż to zainteresowanie kiedyś się skończy – w momencie, gdy wyczerpie się liczba środowisk kibicowskich, w których można jeszcze otworzyć ośrodek. Aktualnie jednak nadal występują takie stowarzyszenia, a kontynuacja Programu wydaje się być zasadna.

“ To jest generalnie tak, mamy gdzieś sufit. Jeśli chodzi o stowarzyszenia kibicowskie, to jest jeszcze kilka, które są zainteresowane, ale umówmy się, mamy 19 ośrodków, aż tyle grup kibicowskich nie ma w Polsce, żeby ta ilość tych ośrodków rosła w nieskończoność.

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem centralnym Programu

Warto nadmienić, że środowiska kibicowskie, które nie są zainteresowane udziałem w Programie, wskazywały, że organizują takie same akcje jak te w ramach Programu. Z ich perspektywy udział w programie niewiele zmieni, jeśli obecnie realizują podobne działania niezależnie i samodzielnie. Nie oznacza to jednak, że respondenci nie dostrzegają korzyści z Programu, gdyż pozytywnie wypowiadają się odnośnie działań realizowanych przez zrzeszone w nim kluby na rzecz lokalnych społeczności. Zwrócono również uwagę, że pozytywną stroną Programu jest możliwość zatrudnienia dwóch koordynatorów, którzy są zatrudnieni na pełen etat, podczas gdy członkowie stowarzyszeń kibiców muszą poświęcać swój czas wolny na tego typu inicjatywy.

“ *Działamy sami na rynku tutaj naszym, wewnętrznym. Robimy te same akcje, które państwo sugerują od lat i chyba nie potrzebujemy tego.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem środowiska kibicowskiego

“ *Jedynym plusem na pewno dla tych grup kibiców chociażby są te dwie osoby na etacie, bo nie ukrywajmy - kibice raczej zajmują się wszystkim po godzinach swoich prac, a tutaj jednak dwie osoby w każdym z tych punktów mogą po 8 godzin dziennie poświęcić na działanie kibicowskie.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem środowiska kibicowskiego

Czasem zainteresowanie Programem występuje po stronie środowiska kibicowskiego, ale nie ma go po stronie samorządu – ze względów finansowych bądź politycznych. Zatem nie zawsze, pomimo chęci, możliwe jest przyłączenie do udziału danego środowiska kibicowskiego.

“ *Dostaliśmy zielone światło od ministerstwa, zielone światło od samorządu lokalnego, tylko po prostu mieliśmy za małą kwotę (...). Ministerstwo wybrało miasto z większym budżetem.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z koordynatorem centralnym Programu

Badanie wykazało, że udział w Programie jest jednak zależny nie tylko od zainteresowania przedstawicieli środowisk kibicowskich czy możliwości finansowych samorządów – zdarza się, że decydują o nim również inne czynniki. Jeden z rozmówców podkreślił, że w jego mieście działają dwa kluby piłkarskie, które od lat są ze sobą zwaśnione, co skutecznie zniechęca kibiców do podejmowania tego typu inicjatyw, gdyż są one z góry skazane na porażkę.

“ *Coś takiego mogłoby po prostu nie przetrwać długo, bo są dwa kluby, które bardzo zwaśnione między sobą (...). W tym momencie by trzeba było szukać gdzieś lokalizacji, gdzie ta druga strona się nie pojawia albo by miała małe prawdopodobieństwo pojawiania się.*

Źródło: indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem środowiska kibicowskiego

Zasadność kontynuacji Programu i postulowane zmiany

Zasadność kontynuacji Programu

Kontynuowanie Programu KIBICE RAZEM jest zasadne z uwagi na konieczność włączenia kibiców do środowisk lokalnych oraz zaangażowanie ich w działalność społeczną. Jak wskazują wyniki zrealizowanych badań, podejmowane w ramach Programu działania dotychczas były skuteczne, co także przemawia za jego kontynuacją (m.in. zwiększyło się

zainteresowanie lokalnych społeczności działaniami podejmowanymi przez kibiców, wzrosła atrakcyjność wydarzeń organizowanych przez środowiska kibicowskie, jak również poczucie bezpieczeństwa podczas imprez – co uwidocznione jest m.in. poprzez coraz większą liczbę rodzin z dziećmi uczestniczących w wydarzeniach).

Zasadne jest także, by poprzez Program zredukować postawy przemocy wśród kibiców, a tym samym odmienić ich wizerunek w opinii publicznej – z chuligana na bardziej pozytywny. Opinie badanych świadczą, że dotychczas w pewnym stopniu udało się złagodzić ten wizerunek, aczkolwiek jest to proces długotrwały, wymagający nakładu pracy i czasu. Tym bardziej dostrzega się kontynuację podejmowanych w tym zakresie wysiłków.

Działania i inicjatywy podejmowane w ramach Programu stały się elementem stałym dla wielu środowisk kibicowskich w różnych miastach Polski, zatem jego kontynuacja jest – z ich perspektywy – zasadna. Są one również stałym elementem dla kibiców z niepełnosprawnościami, przez co społeczność kibicowska może oczekiwać kontynuacji Programu w przyszłości.

Wśród najważniejszych korzyści wynikających z udziału w Programie wymienić należy m.in. działania podejmowane przez lokalne ośrodki dla kibiców nie tylko na rzecz własnego środowiska, ale całej społeczności lokalnej, w tym działania na rzecz edukacji oraz popularyzacji sportu i rekreacji wśród mieszkańców miasta, szczególnie tych najmłodszych.

Pozytywnym efektem Programu jest również zbudowanie struktur stabilnej i trwałej współpracy z kibicami, wspieranie ich działań na rzecz środowiska lokalnego. Władze miast, w których projekt realizowany był w ubiegłych latach, wyrażają chęć jego współfinansowania w kolejnych latach.

W kontekście konieczności kontynuacji Programu, warto także nadmienić, że mimo iż w pewnym zakresie nastąpiła poprawa stanu bezpieczeństwa na stadionach, nadal istnieje realna potrzeba realizacji działań redukujących postawy przemocy i agresji w środowisku kibiców imprez sportowych.

Z uwagi na powyższe, zapewnienie ciągłości Programu jest zasadne zarówno z perspektywy kibiców, klubu, jak i pozostałych mieszkańców – pomaga środowiskom kibicowskim realizować działania, przyciąga kibiców dopingujących klub na meczach, a także promuje wśród mieszkańców dbałość o zdrowie i uświadamia im istotę aktywności fizycznej. Jest to szczególnie istotne w kontekście pandemii COVID-19, która spowodowała, że ludzie nauczyli się żyć inaczej i pozyskali nowe nawyki behawioralne – tzn. wolą siedzieć w domu niż podejmować aktywność fizyczną i uprawiać sport.

Zmiany w Programie

Poproszeni o wskazanie propozycji zmian, jakie należałoby wprowadzić w Programie, respondenci wskazywali, że konieczne jest zwiększenie promocji Programu i nagłaśnianie podejmowanych działań i inicjatyw w mediach – zarówno lokalnych, jak i ogólnopolskich. Warto dywersyfikować wykorzystywane kanały promocji. Podkreślano, że większa promocja może tylko przynieść dodatkowe korzyści i pozytywnie wpłynąć na realizację Programu, zwiększając zainteresowanie społeczeństwa w tym zakresie.

Pojawiały się opinie, że kluczowe znaczenie ma jednak intensyfikacja promocji w mediach na szczeblu krajowym, centralnym (tj. w telewizji publicznej, prasie ogólnopolskiej), gdyż często podejmowane przez stowarzyszenia inicjatywy promowane są już przez media lokalne.

Wskazywano także, że informacje o Programie powinny pojawiać się na portalach internetowych PZPN (np. na stronie www.laczynaspilka.pl).

Wśród innych propozycji zmian wskazywanych przez respondentów znalazły się następujące:

- w miarę możliwości stosowanie komunikacji bezpośredniej, a nie zdalnej, przy czym jednak respondenci są świadomi, że nie zawsze jest możliwa organizacja spotkań bezpośrednich w tak szerokim gronie interesariuszy (przedstawiciele wszystkich ośrodków i koordynator centralny);
- intensyfikacja wsparcia kibiców z niepełnosprawnościami – poprzez działania marketingowe, zwiększenie promocji i uświadomienie, że takie grupy istnieją, a także poprzez zmiany infrastrukturalne, ażeby tacy kibice mieli się gdzie spotykać i żeby nie było barier dla ich udziału (z wypowiedzi respondenta wynika, że nie wszystkie ośrodki pozbawione są barier).
- zwiększenie wynagrodzeń koordynatorów;
- zmiany w autoewaluacji (jeden ośrodek ma dwa biura – jedno nie jest dostosowane do osób z niepełnosprawnościami, natomiast drugie dostosowane jest w pełni. Mimo to podczas autoewaluacji nie można tego uwzględnić i ośrodek jest przez to pokrzywdzony – traci punkty);
- zwiększenie liczby liderów w ośrodkach;
- kontynuacja szkoleń prowadzonych w trakcie spotkań roboczych (to dobre rozwiązanie, które warto nadal stosować);
- zwiększenie współpracy pomiędzy ośrodkami – wymiana doświadczeń, wiedzy, dobrych praktyk;

Potrzeby szkoleniowe koordynatorów lokalnych

Koordynatorzy lokalni zgłaszali swoje potrzeby szkoleniowe. Wśród tych potrzeb wskazano następujące:

- szkolenia na animatorów dla dzieci z uprawnieniami;
- szkolenia z programów graficznych (kompleksowe, z tworzenia treści);
- szkolenia z języków obcych;
- szkolenia z marketingu, żeby lepiej promować inicjatywy i działania podejmowane w ramach Programu (w tym obsługa mediów społecznościowych, tworzenie materiałów promocyjnych – filmów, zdjęć) – co koresponduje z potrzebą zwiększenia promocji Programu;
- szkolenia z pozyskiwania funduszy;

Wnioski i rekomendacje

1. W jakim stopniu zostały wykonane mierniki, o których mowa w punkcie X. *Mierniki do oceny efektywności Programu?* Czy realizacja któregoś miernika rodziła problemy?

Zrealizowane badania wykazały, że poziom realizacji mierników był wysoki – w przypadku większości z nich przekroczone zostały zamierzone do osiągnięcia wartości. Z badań wynika ponadto, że mimo tak wysokich wyników, realizacja niektórych mierników rodziła problemy. Trudności te w głównej mierze spowodowane były wystąpieniem pandemii COVID-19 oraz jej następstwami (obostrzenia – zawieszenie rozgrywek piłkarskich, organizacja wydarzeń bez udziału publiczności). Pozostałe problemy zgłaszane przez respondentów dotyczyły m.in. nieodpowiedniej infrastruktury czy też braku w ich okolicy osób niepełnosprawnych zainteresowanych kibicowaniem. Dostrzega się więc, że trudności w realizacji mierników były wynikiem okoliczności niezależnych od Programu czy też jego realizatorów. Jednocześnie wyznaczenie mierników do oceny efektywności Programu pozwoliło zmotywować ośrodki i koordynatorów do osiągania zamierzonych celów, w tym także celów Programu. Nie dostrzega się zatem konieczności ingerencji w tę formę pomiaru efektywności.

Rekomenduje się, by w kolejnych edycjach Programu KIBICE RAZEM kontynuować pomiar jego efektywności za pomocą mierników. Warto w zestawie mierników uwzględnić takie wskaźniki, które pozwolą w możliwie największym stopniu rozpowszechnić informacje o Programie i działalności stowarzyszeń kibicowskich (tak jak dotychczas mierniki dot. mediów czy też informacji w Internecie).

2. Jak jest oceniana atrakcyjność Programu przez uczestników wydarzeń organizowanych przez ośrodki?

Co trzeci badany kibic wskazał, że brał udział w trzech, czterech bądź pięciu wydarzeniach organizowanych w ramach Programu KIBICE RAZEM, co może świadczyć o jego atrakcyjności. Największą popularnością wśród kibiców cieszą się imprezy sportowe, imprezy upamiętniające zdarzenia ważne dla kibiców/historii klubu oraz wydarzenia i imprezy charytatywne. Jednocześnie najwyżej ocenianymi, a tym samym atrakcyjnymi wydarzeniami były imprezy okolicznościowe, sportowe oraz upamiętniające wydarzenia ważne dla kibiców i historii poszczególnych klubów.

Zaleca się organizację w ramach Programu KIBICE RAZEM wydarzeń, które są przez kibiców postrzegane jako najbardziej atrakcyjne, tj. imprezy okolicznościowe, sportowe oraz upamiętniające wydarzenia ważne dla kibiców i historii poszczególnych klubów.

3. Jak jest oceniana skuteczność Programu przez koordynatorów lokalnych ośrodków i koordynatora centralnego? W jakim stopniu w opinii koordynatorów zostały zrealizowane cele Programu?

Wyniki badań jakościowych wskazują na fakt, iż skuteczność Programu oceniana jest przez koordynatorów pozytywnie. Z wypowiedzi respondentów można wywnioskować, że udało się nieco zmienić postrzeganie kibica, a w znacznie większym stopniu udało się zaangażować środowiska kibicowskie w działania społeczne. Ponadto, według koordynatorów, wzrosło zainteresowanie wydarzeniami organizowanymi przez stowarzyszenia kibicowskie i udało się zaktywizować kibiców niepełnosprawnych. Co istotne, poprawie uległ także poziom bezpieczeństwa na stadionach. Spośród wszystkich celów Programu, najbardziej

zróżnicowane opinie koordynatorów dotyczyły zmiany wizerunku kibica – nie wszyscy zgadzali się co do tego, że cel ten został osiągnięty. Można zatem wywnioskować, iż konieczne jest dalsze podejmowanie działań dążących do poprawy wizerunku kibica w opinii publicznej.

Zaleca się, by kolejne edycje Programu KIBICE RAZEM nadal koncentrowały się na działaniach mających na celu zmianę wizerunku kibica – poprzez uświadamianie społeczeństwa o tym, że środowisko kibicowskie to część społeczności aktywnie angażująca się w działalność społeczną i liczne akcje charytatywne. Warto więc dążyć do intensyfikacji promocji wszelkich inicjatyw społecznych realizowanych przez ośrodki lokalne za pomocą dostępnych środków przekazu.

4. Czy Program jest rozpoznawalny w środowisku kibicowskim i poza nim (w tym na szczeblu centralnym)? Jaka jest wiedza o Programie wśród kibiców?

Z przeprowadzonych badań wynika, że Program KIBICE RAZEM jest rozpoznawalny – świadomość o nim dostrzega się zwłaszcza w środowiskach kibicowskich, w tym również wśród stowarzyszeń kibiców w nim niezrzeszonych. Wśród pozostałej części społeczeństwa, niezwiązanej z piłką nożną, poziom wiedzy jest natomiast wyraźnie niższy, wobec czego stowarzyszenia uczestniczące w Programie starają się zwiększyć świadomość mieszkańców o swojej działalności poprzez różnego rodzaju inicjatywy skierowane do różnych grup społecznych.

Kiedy przez panującą pandemię COVID-19 niemożliwe okazało się kontynuowanie działalności w zaplanowanym kształcie, ośrodki kibicowskie niemal natychmiast włączyły się do walki z koronawirusem, głównie poprzez pomoc potrzebującym czy organizację wielu akcji społecznych i charytatywnych. Działalność ta wybiegała daleko poza stadionowe, co zostały zauważone również przez środowiska niezwiązane z piłką nożną. Czynnikiem mogącym świadczyć o rozpoznawalności Programu jest rosnące zainteresowanie osób niepełnosprawnych podejmowanymi działaniami oraz kibicowaniem.

O rozpoznawalności Programu KIBICE RAZEM stanowią również wyniki badań ilościowych z kibicami, z których wynika, że co trzeci z nich słyszał o Programie. Ponadto spośród kibiców, którzy mają świadomość o istnieniu Programu, większość ma również wiedzę o funkcjonowaniu ośrodków KIBICE RAZEM, a także o wydarzeniach organizowanych w jego ramach. Najbardziej rozpoznawalnymi wydarzeniami spośród organizowanych w ramach programu KIBICE RAZEM są imprezy sportowe.

Warte jest jednak podkreślenia, że mimo iż rozpoznawalność Programu jest coraz większa, należy nadal podejmować działania mające na celu promocję Programu, także wśród kibiców z niepełnosprawnościami.

Mając na uwadze powyższe, rekomenduje się realizację kampanii promującej Program KIBICE RAZEM (np. w mediach społecznościowych, telewizji) oraz zapewnienie dostępu do bezpłatnych materiałów informacyjnych dotyczących Programu, które udostępniane będą uczestnikom wydarzeń organizowanych przez ośrodki kibicowskie, a także podczas innych dużych wydarzeń organizowanych w miastach.

5. Czy informacje dotyczące inicjatyw w ramach Programu były obecne (i na jaką skalę) w Internecie?

Ze zrealizowanych badań wynika, że Internet stanowi główny kanał komunikacji ośrodków lokalnych zarówno ze środowiskami kibicowskimi, jak i pozostałą społecznością. Zasięg publikowanych w Internecie informacji jest bardzo duży, co dotyczy zwłaszcza Facebooka

(posty zamieszczane przez koordynatorów docierają nawet do kilkunastu tysięcy odbiorców). Ten środek komunikacji cieszy się największą popularnością zarówno wśród koordynatorów odpowiedzialnych za publikację treści w mediach społecznościowych, jak i wśród kibiców oraz innych odbiorców poszukujących informacji m.in. o podejmowanych działaniach i organizowanych wydarzeniach. Mierniki efektywności Programu także wskazują na powszechną obecność w Internecie informacji dotyczących inicjatyw w ramach Programu. Reasumując, informacje o Programie i działaniach podejmowanych w jego ramach w okresie 2019-2021 były obecne na szeroką skalę w Internecie.

Należy w dalszym ciągu dbać o bieżące publikowanie treści związanych z realizacją Programu KIBICE RAZEM w Internecie, wykorzystując w tym celu zwłaszcza media społecznościowe, gdyż jest to najbardziej efektywny kanał komunikacji ośrodków ze społeczeństwem. Warto także doskonalić umiejętności koordynatorów w tym zakresie, umożliwiając im tworzenie atrakcyjnych i profesjonalnych treści do publikowania na profilach i stronach internetowych ośrodków.

6. Czy koordynatorzy Programu napotykali trudności podczas realizacji działań? Na ile pandemia COVID-19 wpłynęła na realizację Programu?

Wśród potrzeb szkoleniowych zgłaszanych przez koordynatorów lokalnych znalazły się liczne propozycje, obejmujące doskonalenie kompetencji marketingowych, językowych, a także szkolenia z pozyskiwania funduszy oraz szkolenia dla animatorów. Podniesienie kompetencji koordynatorów w zakresie przez nich wskazywanym może pozytywnie przełożyć się na realizowane przez nich działania, np. poprzez możliwość uzyskania większej sumy środków zewnętrznych bądź też efektywniejsze wykorzystanie obecnych oraz nowych kanałów komunikacji.

Warto rozważyć realizację szkoleń w zakresie obejmującym co najmniej obszar marketingu (tj. obsługę mediów społecznościowych i tworzenie treści promocyjnych w sposób bardziej profesjonalny), gdyż taka potrzeba występowała najczęściej. Jeśli to możliwe, zaleca się realizację szkoleń w pełnym zakresie wskazanym przez koordynatorów.

Wielu koordynatorów sygnalizowało, iż bardzo problematyczne jest opóźnione w stosunku do podpisania umów, zatwierdzenie dotacji i wypłacanie wynagrodzeń. Może to negatywnie przełożyć się na efektywność pracy koordynatorów (np. poprzez zaniedbywanie swoich obowiązków na skutek podjęcia przez nich dodatkowych zajęć w celach zarobkowych).

Należy podjąć działania umożliwiające zmniejszenie tego opóźnienia i wcześniejszą wypłatę wynagrodzeń.

7. Czy identyfikuje się zainteresowanych ewentualnym dołączeniem do Programu czy Program osiągnął już nasycenie?

Do koordynatora centralnego zgłaszają się nowe środowiska kibicowskie chętne do udziału w Programie KIBICE RAZEM, co świadczy o zasadności jego kontynuacji. Dostrzega się jednak kilka czynników, które uniemożliwiają bądź utrudniają stowarzyszeniom kibiców uczestnictwo w Programie, wśród których wymienić należy przede wszystkim ograniczenia finansowe. Ponadto część przedstawicieli środowiska kibicowskiego jest przekonanych o braku potrzeby udziału w Programie przez wzgląd na fakt, że niezależnie od tego kibice realizują podobne działania na rzecz lokalnej społeczności.

Rekomenduje się realizację kampanii informacyjnej mającej na celu promocję korzyści wynikających z dołączenia do Programu KIBICE RAZEM. Należy podkreślać, że

dołączenie do Programu stwarza m.in. możliwość zwiększenia efektywności działań dzięki zatrudnieniu dwóch koordynatorów lokalnych, a także redukcji postaw przemocy poprzez promocję dialogu i obywatelskiego zaangażowania fanów na rzecz klubu sportowego, miasta czy lokalnej społeczności.

8. Czy odnotowana została poprawa bezpieczeństwa na stadionach (w kontekście raportów PZPN)?

Z raportów PZPN wynika, że mimo iż w pewnym zakresie nastąpiła poprawa bezpieczeństwa na polskich stadionach, nadal istnieje realna potrzeba realizacji działań profilaktycznych i edukacyjnych na rzecz bezpieczeństwa imprez sportowych, zwłaszcza w przypadku Ekstraklasy i I ligi. Dla przykładu, w Ekstraklasie w sezonie 2021/2022 odnotowano mniej sytuacji związanych ze wznoszeniem wulgarnych/wrogich okrzyków, przybywaniem na stadion z opóźnieniem i rzucaniem przedmiotami na płytę boiska i sektory aniżeli miało to miejsce w sezonie 2018/2019. Częściej zdarzały się natomiast następujące incydenty: użycie środków pirotechnicznych, wandalizm/destrukcja obiektów, protesty/demonstracje oraz problemy związane z przetrzymywaniem kibiców po meczu.

W celu zredukowania liczby incydentów na stadionach rekomenduje się realizację działań profilaktycznych i edukacyjnych na rzecz bezpieczeństwa imprez sportowych polegających na prowadzeniu kampanii edukacyjnych kształtujących pozytywne społecznie postawy, propagujących „zdrową rywalizację” i kulturalny doping. Odpowiedzialność za poprawę bezpieczeństwa na stadionach powinna spoczywać m.in. na stowarzyszeniach kibiców, zobowiązanych do wykluczania i niedopuszczania do swoich struktur osób przychodzących na mecze tylko po to, by prowokować kibiców drużyny przeciwnej.

9. Czy uzasadniona jest kontynuacja Programu? Czy Program jest potrzebny? Czy coś należałoby w nim zmienić?

Wyniki badania wskazują na zasadność kontynuacji Programu KIBICE RAZEM, co potwierdzały wypowiedzi zarówno koordynatorów, jak i przedstawicieli środowisk kibicowskich, jednostek samorządu terytorialnego oraz Federacji Kibiców Niepełnosprawnych. Wysoko oceniane są skuteczność i atrakcyjność Programu. Podejmowane działania przełożyły się na wzrost społecznego zaufania i sympatii względem kibiców. Władze miast, w których projekt realizowany był w latach 2019-2021, wyrażają chęć jego współfinansowania w przyszłości.

Rekomenduje się kontynuację Programu KIBICE RAZEM, która stanowi jedyną gwarancję dalszego funkcjonowania ośrodków dla kibiców.

Spis map

Mapa 1. Lokalizacja ośrodków lokalnych KIBICE RAZEM (stan na dzień 31.12.2021 r.)..... 12

Spis tabel

Tabela 1. Rozkład próby – badanie ilościowe	7
Tabela 2. Stopień realizacji mierników w poszczególnych okresach realizacji Programu KIBICE RAZEM	14
Tabela 3. Czy słyszał(a) Pan(i) o Programie KIBICE RAZEM? [odsetek odpowiedzi twierdzących] – porównanie ze średnią frekwencją podczas 1 meczu.....	21
Tabela 4. O jakich wydarzeniach organizowanych w ramach Programu KIBICE RAZEM Pan(i) słyszał(a)? [N=181].....	23
Tabela 5. Obecność informacji o Programie KIBICE RAZEM w mediach wyrażona wartością mierników	24
Tabela 6. Z jakiego źródła dowiedział(a) się Pan(i) o Programie KIBICE RAZEM? [N=181].	27
Tabela 7. W jakich źródłach zetknął(-nęła) się Pan(i) z informacjami dotyczącymi inicjatyw podejmowanych w klubie w ramach Programu KIBICE RAZEM? [N=102]	29
Tabela 8. Co jest dla Pana(-ni) ważne w kontekście bezpieczeństwa na stadionie? [N=520]	42
Tabela 9. Z którymi z poniższych zachowań spotkał(a) się Pan(i) na meczach rozgrywanych na stadionie Pana(-ni) klubu? [N=520]	43
Tabela 10. Mecze z poszczególnymi incydentami w sezonie 2018/2019 i 2021/2022	47

Spis wykresów

Wykres 1. Charakterystyka respondentów – płeć i wiek	7
Wykres 2. Charakterystyka respondentów – powiązanie z klubem	8
Wykres 3. Czy słyszał(a) Pan(i) o Programie KIBICE RAZEM? [odsetek odpowiedzi twierdzących].....	21
Wykres 4. Czy wie Pan(i) czego dotyczy Program KIBICE RAZEM? [odsetek odpowiedzi twierdzących].....	22
Wykres 5. Czy wie Pan(i) o istnieniu ośrodka KIBICE RAZEM klubu, którego jest Pan(i) sympatykiem? [odsetek odpowiedzi twierdzących]	23
Wykres 6. Z jakiego źródła dowiedział(a) się Pan(i) o Programie KIBICE RAZEM? [N=181]	26
Wykres 7. Czy kiedykolwiek zetknął(-nęła) się Pan(i) z informacjami dotyczącymi inicjatyw podejmowanych przez klub w ramach Programu KIBICE RAZEM w Internecie?	28
Wykres 8. W jakich źródłach zetknął(-nęła) się Pan(i) z informacjami dotyczącymi inicjatyw podejmowanych w klubie w ramach Programu KIBICE RAZEM?	29
Wykres 9. Czy kiedykolwiek brał(a) Pan(i) udział w wydarzeniach organizowanych w ramach Programu KIBICE RAZEM?	30
Wykres 10. W ilu wydarzeniach organizowanych w ramach Programu KIBICE RAZEM brał(a) Pan(i) udział w ciągu ostatnich 3 lat (2019-2021)? [N=59].....	31
Wykres 11. Proszę wskazać, jakie były to wydarzenia? Jak ocenia Pan(i) atrakcyjność wydarzenia/wydarzeń, w którym/których brał(a) Pan(i) udział?	31
Wykres 12. Co jest dla Pana(-ni) ważne w kontekście bezpieczeństwa na stadionie? [N=520]	42
Wykres 13. Jak ocenia Pan(i) poziom bezpieczeństwa na stadionie? [N=520]	45
Wykres 14. Czy Pana(-ni) zdaniem na przestrzeni ostatnich 3 lat (2019-2021) nastąpiła poprawa bezpieczeństwa na stadionie? [N=520].....	46